

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Výuka témat „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na základních a středních školách

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: [OCHRANA OBYVATELSTVA](#)

Autor: Bc. Jiří Berkovec

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem *Výuka témat „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ vyučované na základních a středních školách.* jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne *14. 5. 2018*

Bc. Jiří Berkovec

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Štěpánovi Kavanovi, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálních pokladů. Děkuji, také doc. RNDr. Přemyslovi Záškodnému, CSc. za odborné vedení statistického šetření. Dále děkuji svým nejbližším za to, že mě poskytnuli příjemné prostředí a podmínky k psaní diplomové práce.

Výuka témat „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na základních a středních školách

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o tématech „ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“, které jsou součástí jednotlivých vyučovaných předmětů na základních a středních školách. Tato témata jsou v současné době důležitou složkou vzdělávání na obou stupních vzdělávání. Žáci nebo studenti potřebují zlepšit své znalosti o těchto tématech spojených s ochranou obyvatelstva. V případě vzniku těchto mimořádných událostí je potřeba, aby žáci nebo studenti projevili odpovědné chování, dokázali se v dané vzniklé situaci zorientovat, pomoci zasaženým lidem a přivolat záchranné složky na místo. Pedagogové na základních a středních školách, kteří mají vzdělání v oblasti ochrany obyvatelstva a předávají informace dále žákům nebo studentům pomocí výukových předmětů a pomůcek. Jednotlivých pedagogů jsem se dotazoval, v jakých předmětech výuku témat realizují. Témata jsou začleněna do mnoho vyučovaných předmětů, jakými jsou nejčastěji Výchova ke zdraví, Člověk a svět práce, Člověk a jeho svět, Občanská nauka, ale i Prvouka na prvním stupni ZŠ, Přírodopis (popřípadě biologie), Chemie nebo Fyzika. Rámcově vzdělávací programy pro základní a střední školy obsahují témata spojená s ochranou obyvatelstva. Na školní úrovni pak představují školní vzdělávací programy, které vydávají jednotlivý ředitelé školních zařízení a podle těchto programů je výuka uskutečňována na jednotlivých školách.

Klíčová slova

výuka; témata; vyučování; ochrana; obyvatelstvo; člověk; mimořádná událost; základní škola; střední škola; integrovaný záchranný systém; Hasičský záchranný sbor; Policie; Zdravotnická záchranná služba; výchova; chování; postupy; vzdělávání

Teaching of topics „Protection of human beings for common risks and emergencies“ at elementary and secondary schools

Abstract

This diploma thesis deals with the topics of "protection of human beings for current risks and incidents", which are part of the individual subjects taught in primary and secondary schools. These topics are currently a very important component of primary and secondary education. Pupils or students need to improve their knowledge of these issues related to the protection of the population. In case of these emergencies, pupils or students are required to show responsible behavior, to be able to orientate themselves in the given situation, to help the affected people and to call the rescue forces to the site. Teachers at elementary and secondary schools who have education in the field of population protection and pass on information to pupils or students using teaching aids and aids. I asked the individual teachers about the subjects they are teaching. Themes are integrated into many subjects, such as education for health, man and the world of work, man and his world, civic education, but also primary education at elementary school, natural science or biology, chemistry or physics. Framework education programs for primary and secondary schools include topics related to the protection of the population. At the school level, they present school education programs issued by the individual school heads, and according to these programs, the education is carried out at individual schools.

Key words

teaching; topics; teaching; protection; population; human; extraordinary event; elementary School; High School; integrated rescue system; The fire brigade; Police; Ambulance; upbringing; behavior; progresses; education

Obsah

Úvod.....	9
1 Teoretická část.....	13
1.1 Ochrana obyvatelstva.....	13
1.1.1 Orgány, které odpovídají za ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém.....	14
1.1.2 Integrovaný záchranný systém.....	14
1.1.3 Ochrana obyvatelstva v České republice.....	15
1.1.4 Současný stav v České republice.....	15
1.1.5 Výchova a vzdělávání.....	16
1.1.6 Úkoly veřejné správy a právnických a fyzických osob.....	17
1.1.7 Školství a věda.....	18
1.1.8 Současná situace vzdělávání v jednotlivých stupních.....	18
1.1.9 Skupina odborníci.....	20
1.1.10 Skupina obyvatelstvo.....	22
1.1.11 Děti a školní mládež.....	23
1.2 Projekty na podporu vzdělávání.....	24
1.2.1 Projekt Hasík.....	24
1.2.2 Využití projektu Hasík CZ na základních školách.....	24
1.2.3 Potřeba projektu Hasík CZ na středních školách.....	24
1.2.4 BESIP.....	25
1.2.5 Asociace záchranný kruh.....	25
1.2.6 Subjekty, které se podílejí na výuce a vzdělávání obyvatelstva.....	27
1.3 Provádění preventivně výchovné činnosti.....	28
1.3.1 Požadavky na lektora.....	28
1.4 Armáda ČR – Příprava občanů k obraně státu.....	28
1.4.1 Program POKOS.....	28
1.4.2 Pro školy a učitele.....	29
1.4.3 POKOS Bezpečnost jako předpoklad svobody a prosperity.....	30
1.5 Policie ČR a vzdělávání obyvatelstva.....	31
1.5.1 Záchranná zdravotnická služba vzdělávání v oblasti první pomoci.....	32
2 Předměty obsahující témata ochrana obyvatelstva vyučované na základních a středních školách.....	34
2.1 Rámcově vzdělávací programy.....	34
2.1.1 Školní vzdělávací programy.....	34
2.2 Výchova ke zdraví.....	35
2.3 Výchova k občanství.....	35

2.4	Tělesná výchova.....	36
2.5	Dějepis.....	37
2.6	Zeměpis.....	37
2.7	Přírodopis.....	38
2.7.1	Prvouka.....	38
2.8	Člověk a jeho svět.....	39
2.9	Fyzika – výuka radioaktivity.....	39
2.10	Chemie – únik nebezpečné látky.....	40
2.10.1	Identifikační číslo nebezpečí ADR (Kemlerův kód).....	41
2.11	Požární ochrana – předcházení vzniku požárů.....	42
2.11.1	Možná rizika vzniku požáru v přírodě.....	42
2.11.2	Možná rizika vzniku požárů v domácnosti.....	43
2.11.3	Hasicí přístroje, druhy.....	44
2.12	První pomoc a obecné zásady při poskytování.....	44
2.13	Vyučované téma – Prevence kriminality.....	46
3	Výuka jednotlivých témat při vzniku mimořádných událostí.....	47
3.1	Volání na jednotlivé tísňové linky.....	47
3.2	Obecné pravidla při ohrožení mimořádnou událostí.....	48
3.3	Základní pojmy vyučované problematiky.....	49
3.4	Reakce na vznik povodní.....	50
3.5	Chování při vzniku požáru.....	50
3.6	Zásady chování při úniku radioaktivní látky – Ochranná opatření při radiační mimořádné situaci.....	50
3.7	Vyučovaná témata v programu POKOS.....	51
3.8	Vyučovaná témata organizace BESIP.....	52
3.9	Příklad vzdělávání pedagogů v oblasti výuky témat „Ochrana člověka za mimořádných událostí a běžných rizik“.....	53
3.10	Působení žáků v občanských spolcích a jejich důležitost pro společnost	53
3.11	Červený kříž.....	54
4	Začlenění témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů na základních školách.....	55
4.1	1. Ročník – rozložení témat učiva na prvním stupni základní školy.....	55
4.1.1	Učivo – vyučované témata.....	55
4.2	2. Ročník.....	56
4.2.1	Učivo – vyučované témata.....	56
4.3	3. ročník.....	56
4.3.1	Učivo – vyučované témata.....	57
4.4	4. ročník.....	57

4.4.1	Učivo – vyučovaná témata.....	57
4.5	5. ročník.....	58
4.5.1	Učivo – vyučované témata.....	58
4.6	6. ročník – rozložení učiva na druhém stupni základní školy.....	58
4.6.1	Učivo – vyučovaná témata.....	59
4.7	7. ročník.....	59
4.7.1	Učivo – vyučovaná témata.....	60
4.8	8. ročník.....	60
4.8.1	Učivo – vyučované témata.....	60
4.9	9. ročník.....	61
4.9.1	Učivo – vyučované témata.....	62
4.10	Metody a formy práce při výuce	62
5	Cíle práce a hypotéza.....	64
6	Operacionalizace pojmů	65
7	Metodika	66
8	Výsledky dotazníkového šetření.....	68
8.1	Statistické šetření druhá část	80
8.1.1	Statistické zpracování oblasti 1: otázka 8 + doplňující otázky 6 a 9	80
8.2	Statistické šetření oblasti 2: otázky: 2, 3, 7, 13 (typ odpovědi. „ano“, „ne“, případně „nevím“)......	81
8.3	Statistické šetření oblasti 3: otázky 10, 11 (typ odpovědi „ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „ne“)	82
8.4	Statistické šetření v oblasti 4: otázky 4, 5, 12	83
9	Diskuze	84
	Závěr	88
	Seznam Zdrojů.....	89
	Seznam obrázků, tabulek a příloh.....	95
	Přílohy.....	96
	Seznam zkratk	100

ÚVOD

Výuka témat „ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ vyučovaných na základních a středních školách, jsem si vybral, protože mě problematika vzdělávání zajímá nejen ve směru výuky tohoto tématu, ale i výuka na základních nebo středních školách mi připadá velmi různorodá a pestrá. K tématice vzdělávání mám blízko i ve své rodině, v níž je mnoho pedagogů. Téma mě zaujalo i z toho pohledu, že zde byla zajímavá možnost postavit dotazníkové šetření přímo samotným pedagogům ze základních a středních škol. Spolu s vedoucím mé diplomové práce jsme sestavili, myslím, velmi zajímavý dotazník na dané téma, a až výsledky našeho statistického šetření nám prozradí, jak výuka témat spojené s ochranou obyvatelstva vlastně na školách probíhá.

Výuka témat „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ je v současné době velmi důležitá složka vzdělávání na základních a středních školách. Žáci a studenti nemají příliš povědomí o tématech ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. V těchto situacích mají projevit odpovědné chování a v případě vzniku mimořádné události, dokázat definovat správné postupy při likvidaci jednotlivých událostí a poskytnout první pomoc. Současní pedagogové, kteří mají vzdělání o ochraně obyvatelstva, navštěvují kurzy HZS kraje a získané zkušenosti s pomocí učebnic a pomůcek předávají žákům a studentům základních a středních škol. Rámcově vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání obsahují témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Témata jsou začleněna do předmětů přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, občanská nauka a v těchto předmětech plní cíle a výstupy jednotlivých ročníků základních a středních škol.

V této diplomové práci se teoretická část nejdříve zabývá okruhem ochrany obyvatelstva, zejména tím, co vlastně znamená ochrana obyvatelstva, jaký je současný stav v České republice a jak probíhala ochrana obyvatelstva v letech minulých a v dobách totalitního režimu. V úvodu práce jsem rozepsal i základní pojmy, abych na ně postupně mohl navazovat.

Příkladem může být pár slov o integrovaném záchranném systému, který je nezbytnou součástí vzdělávání žáků na základních a středních školách, protože právě jejich pracovníci, lektoři vyučují tato témata spojená s ochranou obyvatelstva při různých seminářích nebo přednáškách na základních a středních školách. Základní a střední školy, a jak nám prozradili sami pedagogové, tyto semináře, přednášky, které nabízí složky integrovaného záchranného systému, ve velkém množství využívají.

Dále jsem kompletně rozvinul problematiku výchovy a vzdělávání v tématech spojené s ochranou obyvatelstva v České republice. Nahlédl jsem do systému vzdělávání nejen obyvatelstva, ale i odborníků, a samozřejmě i žáků, studentů a v neposlední řadě taky lektorů. Zjistil jsem, že v současné době je stále málo pedagogických nástrojů a pomůcek k realizování těchto témat na školách, ale na druhou stranu, jak už jsem zmínil, je dobře, že mnoho předmětů, které jsou na základních a středních školách, vyučovány, mají v sobě prvky témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, a že tak mnoho pedagogů ve svoji výuce tyto témata realizuje. Jak nám také poodhalilo dotazníkové šetření, mnoho pedagogů přišlo do styku s těmito tématy již při svém studiu na pedagogických fakultách, což považuji za velmi přínosné, neboť budoucí pedagogové jsou na tato témata připravováni již před začátkem své učitelské kariéry.

V následující části diplomové práce jsem se zaměřil na jednotlivé celorepublikové projekty, které v rámci výuky témat ochrany obyvatelstva probíhají. Těmito organizacemi jsou především HASÍK CZ a další takovou organizací je Asociace záchranný kruh. Popsal jsem, jaká je jejich náplň a jak výuku podporují a rozvíjejí.

Po těchto organizacích se můj zrak upřel na jednotlivé vyučovací projekty základních složek integrovaného záchranného systému. Navíc i na složku, kterou řadíme do ostatních, kterou je bezpochyby Armáda ČR. Postupně jsem se zaměřil nejen na Hasičský záchranný sbor, který má svoji velkou roli ve výchově a vzdělávání, ale i na Policii ČR, která vyučuje témata z oblasti silničního provozu nebo z oblasti protiprávního jednání či na Zdravotnickou záchrannou službu, která poskytuje mnoho odborných seminářů pro základní a střední školy v oblasti první pomoci. Myslím si, že základy první pomoci by měl každý občan v České republice zvládat, protože nikdy nevíme, do jaké situace se dostaneme, a například kardiopulmonární resuscitace může zachránit mnoho lidských životů.

U Armády ČR v poslední době se jedná o výukový program POKOS. Příprava obyvatelstva k obraně státu má svoji nezastupitelnou roli. Žáci si osvojí základní návyky nejen doma, ale třeba také v přírodě, kde mohou využít mnoho praktických rad, jak se zachovat při nějakých mimořádných událostech nebo při ohrožení, napadnutí státu. V současné situaci se stále více uvažuje o návratu předmětu branná výchova do škol, na kterou program „Příprava obyvatelstva k obraně státu navazuje“. Uvidíme, jestli se tento plán ministryně obrany v blízké době naplní.

Po jednotlivých bezpečnostních sborech a záchranných složkách, které se také zabývají výukou a vzděláváním, jsem rozebral jednotlivé předměty na základních a středních školách, při nichž pedagogové realizují témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Předmětů, v nichž se jednotlivá témata vyučují, je celá řada. Nejčastějšími předměty, v jejichž rámci témata vyučují, jsou Člověk a svět práce, Člověk a jeho svět nebo předmět vyučovaný od druhého stupně základních škol a navazující také na školách středních, kterým je Výchova ke zdraví. Pedagogové si mohli vybrat i témata, která to jsou. Spolu se svým vedoucím diplomové práce jsme zvolili například požární ochranu, prevenci kriminality, nauku o radioaktivitě v rámci fyziky, ale také v chemii, v rámci které se žáci a studenti učí, jak se mají zachovat při úniku chemické látky.

U tématu požární ochrany jsem se pozastavil, protože její výuka probíhá v mnoha předmětech, neustále se opakuje jak na základních, tak na středních školách a je na ni všeobecně kladen velký důraz, aby žáci, (studenti) zvládali základní preventivní opatření vzniku požáru, také věděli, jak nejrychleji požár uhasit nebo mu alespoň zamezit v šíření. Rozebral jsem proto problematiku základních úkonů a pokynů, jak se při vzniku požáru zachovat a jaká preventivní opatření dělat například v přírodě, aby k požáru nedošlo. V této problematice jsem se pustil i do hasicích přístrojů, kterých máme několik druhů, a i zde je potřeba neustále opakovat a vědět, na jaký druh materiálu lze daný hasicí přístroj použít.

Dále jsem se zaměřil na jednotlivá témata související se vznikem, mimořádných událostí, příkladem je postup, jak správně volat na tísňové linky, obecná pravidla chování při ohrožení mimořádnou událostí, jakými jsou povodeň nebo požár. Uvedl jsem i příklad, jak probíhá další vzdělávání pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva. Konkrétně se jednalo o výukový seminář pro pedagogy v Plzni, který pořádal HZS Plzeňského kraje. Vybral jsem i dva občanské spolky, které pomáhají při vzniklých mimořádných událostí a kde někteří žáci nebo studenti mohou působit, a zaměřili jsme se s vedoucím práce i na to, zda pedagogové kladou důraz při výuce na působení žáků nebo studentů v těchto občanských spolcích, jakými jsou Sbor dobrovolných hasičů nebo Český červený kříž.

Jako poslední část teoretické části jsem charakterizoval jednotlivé ročníky na základní škole a jednotlivá témata, která by v nich měla být vyučována. Všechna tato témata jsou spojená s běžnými riziky a mimořádnými událostmi. Na úplný závěr jsem popsal ještě doporučené předměty a pomůcky k výuce témat.

U praktické části jsem zpracoval dotazníkové šetření. Byl zformulován do čtrnácti otázek a dvou směrů. První byl veden do dvou oblastí označených 2 a 3 na základě typu odpovědi, na základě obsahu pak do oblastí označené jako 1 a 4. Jedna otázka nás informovala o věku pedagoga. Výsledky byly zpracovány pomocí statistického šetření.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Ochrana obyvatelstva

Člověk se musel od začátku své existence vypořádávat s nepříznivými vlivy, které ovlivňovaly a stále ovlivňují jednání člověka. Zdroji, které nepříznivě působí na konání člověka, životní prostředí a na kulturní a hmotné statky, jsou vlivy, které působí a narušují technologické, přírodní nebo společenské systémy. Pokud tyto vlivy působí na dané systémy, může vzniknout živelná pohroma, průmyslové nebo jaderné havárie a další mimořádné události. Působením člověka na přírodu a jeho zasahováním do přírodní rovnováhy dochází k velkému zatěžování ekosystémů, a tak vznikají živelné události. V posledních letech však lidstvo ohrožují i další mimořádné události, na které musí být připraveno zareagovat, a mohou být mnohem nebezpečnější, než živelní mimořádná událost. V neposlední řadě je zde i rychlý rozvoj chemického průmyslu, vznik nových chemických látek, to vše může vést k úniku nebezpečných chemikálií do ovzduší, a vážně tak narušit životní prostředí. K mimořádné události, ale může dojít i při běžné činnosti člověka. Příkladem jsou havárie automobilů, havárie na železnicích, kam patří i havárie na železničních přejezdech nebo současným problémem je teroristický útok na místa, kde je velká fluktuace lidí. (Martínek et al., 2003)

Z toho plyne, že tyto výše zmíněné mimořádné události nelze podceňovat a je důležité být na ně připraven. Můžeme tak omezit strach a paniku, která při vzniku mimořádných událostí vzniká. Takto připravený člověk může při vzniklé situaci pomoci nejen sobě, ale i svým blízkým nebo spolužákům. Téma ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných situací má za úkol seznámit žáky s příklady mimořádných situací jako jsou povodně, požáry, vichřice atd. a se základními pojmy, informovat žáky o úkolech a opatřeních a ukázat důležitou roli člověka k sebeochraně a k zabránění nebo překonání vzniklých mimořádných událostí. (Martínek et al., 2003)

Abychom mohli úspěšně odolávat nastalým mimořádným událostem, které mohou zasáhnout naše životy, zdraví, majetek či životní prostředí, musíme mít připravený záchranný systém, odborně kvalifikované pracovníky, účinnou techniku a připravovat laickou veřejnost k sebeochraně a pomoci při vzniku jakékoliv mimořádné události. (Martínek et al., 2003)

1.1.1 Orgány, které odpovídají za ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém

Za ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém odpovídá Ministerstvo vnitra. Základním úkolem Hasičského záchranného sboru je chránit životy obyvatel, majetek, životní prostředí před požáry a při nastalých mimořádných událostech poskytnout účinnou pomoc. Záchranné a likvidační práce nelze zvládnout pouze s jedním záchranným sborem. Je potřeba použít síly a prostředky, odbornosti a hlavně zkušeností a kompetencí orgánů, právnických a podnikajících fyzických osob. Tyto orgány a organizace je potřeba řídit, a proto je v České republice vytvořen Integrovaný záchranný systém. (Martínek et al., 2003)

1.1.2 Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém tvoří složky základní a ostatní. Provádí záchranné a likvidační práce. Poskytuje pomoc obyvatelstvu, které je zasaženo nežádoucími účinky mimořádné události. Mezi základní složky řadíme Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje, Zdravotnickou záchrannou službu a Policii České republiky. Do ostatních složek řadíme ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, kam řadíme celní správu, vězeňskou službu a justiční stráž, bezpečnostní služby. Dále jsou to orgány ochrany veřejného zdraví, pohotovostní, havarijní, odborné a jiné služby, neziskové organizace a sdružení občanů, vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil. Do ozbrojených sil pak řadíme Vojenskou kancelář prezidenta republiky, hradní stráž a Armádu ČR. Ostatní složky integrovaného záchranného systému při záchranných a likvidačních pracích poskytují pomoc na základě přesného, písemně dohodnutého způsobu. Ke koordinaci složek integrovaného systému slouží operační a informační střediska integrovaného záchranného systému. Sem jsou svedeny linky tísňového volání 112 a 150. (Martínek et al., 2003)

Při likvidování mimořádných událostí je odpovědnost za ochranu obyvatelstva nesena ministerstvy a jinými ústředními správními úřady, orgány kraje, jejichž úkoly jsou plněny hasičským záchranným sborem kraje, hejtmanem, obecními úřady, starosty obcí, právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami. (Martínek et al., 2003)

1.1.3 Ochrana obyvatelstva v České republice

Historii ochrany obyvatelstva v České republice můžeme rozdělit do několika časových úseků. Každý z těchto časových úseků má svoje charakteristicky významné prvky. V období druhé poloviny třicátých let je civilní protiletectká ochrana jedinou stopou historie fungování ochrany obyvatelstva v podmínkách tržního hospodářství, která byla ukončena mnichovským diktátem, kdy Československá republika zanikla a vznikl Protektorát Čechy a Morava a Slovenská republika. (Linhart, 2005)

Po ukončení druhé světové války v období 1945 – 1951 byla ukončena protiletectká civilní ochrana, a to až do komunistického převratu v roce 1948. Po tomto roce bylo rozhodnuto, že bude znovu vybudována. Padesátá léta minulého století jsou charakterizována vznikem civilní obrany a jejím postavením v duchu centralistického řízení pod vlivem Sovětského svazu. Především mám na mysli ochranu proti konvenčním zbraním při případném vzniku ozbrojeného konfliktu. V šedesátých letech a v první půli sedmdesátých let plní civilní obrana opatření a úkoly ochrany obyvatelstva a hospodářství proti případnému použití zbraní hromadného ničení v případě ozbrojeného konfliktu. V civilní obraně se uskutečnily změny po uspořádání země v roce 1968. Od druhé půle let sedmdesátých až do sametové revoluce došlo k přesunutí civilní obrany z federálního ministerstva vnitra do rezortu federálního ministerstva obrany. Vznikla nová koncepce ochrany obyvatelstva a činnost civilní obrany byla právně legalizována kvůli přírodním katastrofám a průmyslovým haváriím v období míru. Po sametové revoluci rozlišujeme dvě časové etapy a to 1990 – 1992 a od roku 1993. Jedná se především o úkoly a činnosti civilní obrany v demokratické Československé federativní republice a samostatné České republice a jde především o organizační, systémové a legislativní změny. Došlo ke změně názvu, od roku 1993 hovoříme o „civilní ochraně“. Po schválení legislativy v roce 2000 hovoříme o ochraně obyvatelstva. (Linhart, 2005)

1.1.4 Současný stav v České republice

Ve vyspělých demokratických státech je především výzkum a vývoj rozhodující v dosažení úrovně stavu společnosti a je i faktorem, který určuje její další rozvoj. Základem úspěšného výzkumu jsou důležité vrcholné orgány, instituce pro vědeckou a informační podporu a systémy řízení. (Linhart, 2005)

V oblasti vědy a výzkumu je nepostradatelný aktuální rozvoj a je nemyslitelný bez mnohostranné kooperace. V roce 2004 Evropská unie, představila předběžný program výzkumu v oblasti bezpečnosti na léta 2004 – 2006. (Linhart, 2005)

1.1.5 Výchova a vzdělávání

Společnost je v současné době vystavena několika rozdílným hrozbám. Hrozby mohou být buď naturogenního nebo antropogenního původu. Aby bylo možné připravit jedince na tyto možné hrozby, je potřeba mít efektivní systém vzdělávání a výchovy. Je potřeba aby se do systému zapojil nejen soukromý sektor, ale i samotné obyvatelstvo a všechny úrovně veřejného sektoru. (Koncepce OO, 2014)

Hlavním cílem ochrany obyvatelstva je problematika jeho vzdělávání a výchovy. Vzdělávání a výchova obyvatelstva, však není ani u odborníků koordinována, což má za následek neefektivitu, a v neposlední řadě především ekonomicky náročné řešení úkolů. V právních předpisech není této tematice věnován příliš velký prostor a pro větší efektivitu je potřeba oblast ochrany obyvatelstva zapracovat do právních předpisů. Je potřeba dosáhnout základních hodnot pro řešení vzdělávání a výchovu obyvatelstva, ale i odborníků. Co se financování týče, je nastaveno podle příslušných právních norem, ale chybí zde financování a zmapování komplexní náročnosti přípravy obyvatelstva. Například různé akce pro veřejnost nebo tvorba informačních materiálů, letáků. Můžeme také říci, že do výchovy a vzdělávání plynou jen omezené prostředky, které nejsou systémově přerozdělovány, a hospodaření s těmito prostředky je tak mnohdy neefektivní. Finanční prostředky jsou ve většině případů poskytnuty jen na konkrétní projekt, a chybí tak rovnoměrné a pravidelné financování. Z toho vyplývá, že není možné dlouhodobě plánovat a rozvíjet další činnosti a komplexně celou oblast výchovy a vzdělávání. Je potřeba uvést do provozu monitorování financování, a z těchto výsledků monitorování následně určit směr dalšího rozvoje. Jako příklad, zde můžeme uvést zavedení rozpočtové položky v rámci resortu. U vícezdrojového financování, kam řadíme dotace ministerstev, finanční dary soukromých subjektů, krajské grantové programy atd., narážíme na podstatnou skutečnost, že tyto granty, programy, se minimálně zaměřují na potřeby této oblasti. Pokud dojde ke zlepšení koordinace při zadávání těchto daných grantů, programů, budeme se moci cíleně zaměřit na konkrétní potřeby v oblasti a dojde tak ke konečnému posílení celkového rozvoje v oblasti výchovy a vzdělávání. (Koncepce OO, 2014)

1.1.6 Úkoly veřejné správy a právnických a fyzických osob

O podílu veřejné správy na výchově a vzdělávání obyvatelstva není třeba vůbec diskutovat. Realizace samotné přípravy je však omezena právními předpisy, a co se praxe týče, je omezena jednotlivými možnostmi odpovědných orgánů a osob. V současné situaci je tak jediným zákonem, který můžeme uchopit, zákon o požární ochraně, který ukládá obcím provádět preventivně výchovnou činnost, ale je zde problém, že se zaměřuje pouze na požární ochranu. Další právní předpisy, v nichž se podílí státní správa na vzdělávání a výchově obyvatelstva, je zákon o integrovaném záchranném systému, zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, o krizovém řízení. (Koncepte OO, 2014)

Vyskytuje se zde ovšem problém, který ukazuje, že povinnosti jednotlivých úrovní veřejné správy, které stanovují tyto zákony, zdaleka neplní všechny potřeby vzdělávání a výchovy. Potřebujeme tedy úpravu stávajících právních předpisů, abychom zamezili zbytečnému plýtvání prostředků a sil. Pro praktickou realizaci vzdělávání a výchovy v dané oblasti ochrany obyvatelstva je potřeba propojit problematiku i s výukou přípravy občanů k obraně státu a ostatními tematicky podobnými obory. Příkladem je zdravotnictví nebo doprava. (Koncepte OO, 2014)

K soukromému sektoru je potřeba říci, že je důležité, aby došlo k většímu zapojení se do vzdělávání a výchovy obyvatelstva, ať po materiální nebo finanční stránce. Vznik antropogenních mimořádných událostí a krizových situací podporuje především technologický pokrok, proto by se soukromé subjekty měly podílet na vzdělávání a výchově, zejména pokud je předmětem jejich podnikání potenciální zdroj krizové situace nebo mimořádné situace, nebo pokud se v objektech, které provozují, shromažďuje velký počet osob. Do přípravy obyvatelstva, vzdělávání a výchovy se zapojují také nestátní neziskové organizace, které prostřednictvím konkrétních projektů nebo pomocí různých akcí pro veřejnost a besed vzdělávají obyvatelstvo v dané problematice. Pokud chceme větší zapojení soukromého sektoru, je potřeba stanovit, za jakých podmínek, je možno nastavit systém kontroly a akreditací, aby obyvatelstvo získalo především konzistentní informace. (Koncepte OO, 2014)

1.1.7 Školství a věda

Máme zde dvě základní roviny, ve kterých probíhá výchova a vzdělávání obyvatelstva. Těmito rovinami jsou výchova a vzdělávání obyvatelstva a vzdělávání odborníků. Je zde rámec standardního vzdělávacího procesu, podle kterého je obyvatelstvo pravidelně vzděláváno, a to dle zákona 561/ 2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Součástí tzv. rámcově vzdělávacích programů je ochrana člověka za mimořádných událostí. A to pro předškolní, základní a střední vzdělávání. (Koncepce OO, 2014)

1.1.8 Současná situace vzdělávání v jednotlivých stupních

Pokud začneme předškolním vzdělávání, je nutno poznamenat, že v této oblasti chybí dostatek především metodických materiálů pro učitele. Jsou vypracovány pomůcky pro výuku, ale není zde příliš velký výběr. Jsou zde využívány pomůcky, které jsou určeny pro první stupeň základního vzdělávání. V předškolním vzdělávání je absence specifických kurzů pro učitele. Učitelé buď mohou navštěvovat kurzy pro základní vzdělávání, nebo probíhá samostudium dané problematiky. Dalším stupněm vzdělávání je základní vzdělávání. Zde je podstatné zmínit rok 2012, kdy byl zpracován metodický materiál pro učitele. Tento metodický materiál má název „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“. Pro základní stupeň vzdělávání bylo zpracováno mnoho druhů pomůcek pro výuku žáků. Tyto pomůcky je možné kombinovat. Pro vzdělávání učitelů jsou pořádány specifické kurzy, které zajišťuje HZS ČR. Dalším pořadatelem je Národní institut dalšího vzdělávání. Nesmíme opomenout formu samostudia. Sem řadíme především formu přípravy na vysokých školách. Co se týče středního vzdělávání i zde je absence dostatku metodického materiálu, pomůcky pro výuku nejsou příliš rozmanité. Chybí zde specifické kurzy pro lektory avšak i oni, mohou navštěvovat kurzy pro základní školy nebo samostudium. (Koncepce OO, 2014)

Pokud se na problematiku v oblasti školství díváme z obecného hlediska a zaměříme se na všechny zde zmíněné stupně, je jasné, že problematika vzdělávání a výchovy obyvatelstva za mimořádných situací, krizových situací je v rámcových vzdělávacích programech škol zpracována pouze průřezově, a to jen v několika vzdělávacích oborech. Jestli chceme dosáhnout toho, aby byla možná i evaluace a abychom docílili odpovídající úrovně výsledků vzdělávání, je potřeba výuku koordinovat. Příkladem je zavedení samostatného předmětu. Tento samostatný předmět by měl z komplexního hlediska obsahovat problematiku bezpečnosti. Problematikou může být obrana státu, dopravní výchova, ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných situací nebo první pomoc. (Koncepce OO, 2014)

Hasičský záchranný sbor České republiky se v současné době snaží maximálně používat ideální formy k informování všech věkových skupin obyvatelstva o možných mimořádných událostech a korektním postupu v případě ohrožení. Získané zkušenosti nám jasně dokazují, že jen dobře informovaný občan je lépe schopen předcházet možnému vzniku mimořádné události, ale i v případě vzniku mimořádné události je schopen se lépe a účinněji chránit a poskytnout pomoc ostatním. Proto v oblasti ochrany obyvatelstva klade hasičský záchranný sbor na výchovu a vzdělávání velký důraz. Vzdělávání a výchova obyvatelstva jsou systém, který je složen ze dvou základních prvků. Je to především pravidelné vzdělávání obyvatelstva, které je součástí pravidelného vzdělávacího procesu. (Blažková et al., 2015)

Hasičský záchranný sbor České republiky udává obsahové zaměření témat u preventivně výchovné činnosti. Jednotlivými tématy jsou například místa, kde se mohou vyskytnout mimořádné události, opatření která se používají k ochraně životů, zdraví a majetku. Dalšími tématy jsou čísla tísňového volání, předávání informací o prevenci požárů a hasicí přístroje. Důležitou součástí je téma chování při různých mimořádných událostech. (SH ČMS, 2014)

Realizují se další projekty a akce pro širokou veřejnost, které podporují výuku nebo na ni navazují a doplňují ji. Slouží pro cílovou skupinu. Tato skupina již neprochází výukou, nazýváme to tzv. realizací preventivně výchovné činnosti. Preventivně výchovnou činnost zprostředkovává nejen Hasičský záchranný sbor, ale také další subjekty, instituce například krajské úřady nebo obce. (Blažková et al., 2015)

K tomuto systémovému řešení v rámci HZS ČR byl vydán „*Pokyn generálního ředitele HZS ČR k realizaci preventivně výchovné činnosti u HZS ČR (č. 6/2015)*“, který udílí funkci koordinátora preventivně výchovné činnosti u HZS kraje a celostátního koordinátora preventivně výchovné činnosti u MV – GŘ HZS ČR. (Blažková et al., 2015)

Výchova a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je v současné době rozdělována HZS ČR na dvě základní skupiny, a to na obyvatelstvo a odborníky. (Blažková et al., 2015)

1.1.9 Skupina odborníci

Mnoho lektorů podílejících se na výuce a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva má nedostatek prezentačních a pedagogických zkušeností. HZS ČR disponuje přípravou pro tuto skupinu lektorů a také organizuje kurz pro začátečníky. Vyučující na školách nemají dostatek odborných znalostí z této problematiky. Jsou zde možnosti k doplnění odbornosti. Především díky aktivitě Národního institutu dalšího vzdělávání nebo účastí na kurzech, které jsou pořádány přímo HZS ČR. (Koncepce OO, 2014)

Na vysokých školách je pro budoucí pedagogy postupně začleňována problematika ochrany obyvatelstva do studijních programů pedagogických fakult. A to usnesením vlády ze dne 5. října 2011 č. 734 k začlenění témat Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult. (Koncepce OO, 2014)

U této skupiny je vzdělávání určeno osobám, které vykonávají činnosti řadící se do oblasti bezpečnosti tzv. experti. Jsou jimi především úředníci samosprávy nebo státní správy. Tito úředníci v oblasti bezpečnosti přímo vykonávají úkony. Dále se sem řadí příslušníci ozbrojených bezpečnostních sborů a ozbrojených sil, starostové obcí, ale i pedagogové vyučující na vysokých školách nebo univerzitách v oblasti bezpečnosti. (Blažková et al., 2015)

Další skupinou jsou lektoři, kam řadíme učitele základních a středních škol vyučující témata ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí, a také realizátoři PVČ. Tato skupina odborníků má velké psychologické a pedagogické znalosti. Problémem je, že zde byl dlouhý výpadek v oblasti výuky témat v oblastech prevence mimořádných událostí, a většina škol tak nemá odborníka s odbornými znalostmi v dané problematice. Není potřeba, jako u expertů, aby měli podrobné informace, ale aby se orientovali v dané oblasti a začlenili prevenci mimořádných událostí do školních vzdělávacích plánů, vhodně spolupracovali s dětmi, a je potřebné, aby věděli o dostupných učebnicích. (Blažková et al., 2015)

Cílem této koncepce je příprava osob v dané oblasti, dále se jedná o zásady a způsoby zpracování vzdělávacích programů, podmínky ke zvyšování a prohlubování kvalifikace v oblasti důležité pro úkoly profesionálních zaměstnanců v oblasti krizového řízení a ke koordinaci a výkonu státní správy v oblastech úkonů spojených se vzděláváním v krizovém řízení. Systém přípravy koncepce rozdělujeme na dvě skupiny. (Blažková et al., 2015)

- Získání kvalifikace pomocí vyššího odborného vzdělání nebo vysokoškolského vzdělání.

- Pomocí dalšího profesního vzdělávání.

Koncepce určuje tyto cílové skupiny.

- Zaměstnanci bezpečnostních sborů a ozbrojených sil ČR.
- Volení funkcionáři kam řadíme starosty obcí nebo primátory statutárních měst.
- Osoby u PaPFO, které pracují v oblasti krizového plánování například zaměstnanci v energetickém průmyslu.
- Zaměstnanci státu, kteří působí ve správních úřadech

Koncepce určuje rozsah znalostí pro dané cílové skupiny například pro vedoucí úředníky nebo pro úředníky specialisty. Naplň je rozdělena do vzdělávacích modulů, to konkrétně do modulů A – J. (Blažková et al., 2015)

- U modulu A jsou to základy krizového řízení
- U modulu B je to úvod do oblasti krizového řízení
- U modulu C je to krizové řízení při nevojenských krizových situacích
- U modulu D je to obrana státu
- U modulu E je to ochrana obyvatelstva
- U modulu F je to ochrana ekonomiky
- U modulu G je to vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek
- U modulu H je to hospodářská opatření pro krizové stavy
- U modulu I je to integrovaný záchranný systém
- U modulu J je to krizové řízení v oblasti zdravotnictví

Ke vzdělávání této cílové skupiny jsou studijní texty zpracované podle modulů C až J a dále také dokumenty a informace, které jsou zveřejňovány na internetových stránkách. Pro učitele jsou příručky zpracované HZS ČR, metodické materiály k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v ZŠ. Nejlepší forma pro tuto skupinu jsou přednášky, kurzy, semináře atd. (Blažková et al., 2015)

1.1.10 Skupina obyvatelstvo

Dospělé obyvatelstvo představuje největší skupinu. Dospělé obyvatelstvo můžeme dále dělit na matky s dětmi, zdravotně hendikepované, na pracovní aktivní obyvatelstvo atd. Předávat této skupině informace je velice obtížné a je to ovlivněno i dalšími vedlejšími faktory (nedostatkem času, nezájmem skupiny přistupovat k získání informací atd.). HZS ČR pořádá pro danou skupinu mnoho projektů. Jsou jimi zejména: projekt „Bezpečné cestování“, projekt „Vaše cesty k bezpečí aneb Chytré blondýnky radí“ nebo projekt „Šťěstí přeje připraveným“. Tyto projekty jsou doplňovány dalšími, převážně menšími projekty, jedná se především o informování občanů televizními a rozhlasovými médii, spolupráci s občanskými sdruženími a v neposlední řadě o tvorbu a distribuci materiálů. (Blažková et al., 2015)

1.1.11 Děti a školní mládež

Děti a školní mládež jsou cílová skupina, kterou lze nejlépe ovlivnit. Vzdělávání je řešeno pomocí výuky na základních a středních školách. Při školní výuce je možnost opakování a utvrzování informací. Můžeme při výuce využívat i další možnosti, například média, internet, projekty atd. Děti jsou připravovány i při mimoškolních činnostech v rámci aktivit nebo zájmových kroužků. (Blažková et al., 2015)

Je potřebné, aby při vzdělávacím procesu bylo dosaženo následujících cílů, a to:

- Žák umí rozeznat nebezpečí
- Zná, jak vznikají mimořádné události (požáry, povodně atd.)
- Zná pravidla, jak ochránit sám sebe
- Ví, kde si může opatřit a získat další informace

Ochrana člověka při mimořádných událostech se stala součástí rámcově vzdělávacích plánů od roku 2004. Jedná se o základní, střední odborné i gymnaziální vzdělávání. Každá škola musí na základě rámcově vzdělávacích programů určit školní vzdělávací programy. (Blažková et al., 2015)

Obsah výuky ochrany člověka za mimořádných událostí je ve školních vzdělávacích programech ustanoven rozdílně podle určených stupňů vzdělávání. Rámcově vzdělávací programy pro základní školy byly schváleny 29. ledna 2013 „*Opatřením ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j.: MŠMT – 2647/2013-210 ze dne 29. ledna 2013*“. Do rámcově vzdělávacích programů byla zpracována i oblast „*ochrany člověka za běžných rizik a za mimořádných událostí*“. Učivo bylo rozšířeno a došlo k doplnění dílčích cílů vzdělávání. (Blažková et al., 2015)

1.2 Projekty na podporu vzdělávání

Tyto projekty se v poslední době rozšířily do většiny krajů ČR, především tyto.

1.2.1 Projekt Hasík

Obsahem tohoto projektu je zejména předávání informací žákům na základních školách formou přednášek nebo besed. Zaměřuje se na oblast ochrany obyvatelstva a na požární ochranu. Besedy se většinou pořádají ve druhém ročníku základní školy a následně pak v šestém ročníku. Jedná se o hravou formu a žáci si osvěží získané informace nabyté při studiu. (Blažková et al., 2015)

1.2.2 Využití projektu Hasík CZ na základních školách

Vznik programu Hasík CZ sahá až do roku 1996. Vznikl na stanici HZS Bruntál. Jeho zkušební verze a ověřování na školách probíhala zhruba dva roky. Během těchto dvou let se tvořila i metodika, jak správně pracovat s dětmi. Program se postupně šířil nejen v bruntálském regionu ale následně i po celé ČR. Citadela Bruntál, z.s. je od přelomu milénia oficiálním realizátorem. Systém ochrany obyvatelstva a požární prevence je program, který je dlouhou dobou prověřený v praxi, a je zde ověřen i významný efekt na povědomí o programu mezi dětmi. Je zde i mnoho evaluačních nástrojů. Poté, co byla zjištěna jeho efektivita, a vzhledem k tomu, že úkolem HZS je i preventivně výchovná činnost, byl tento program v roce 2005 použit ke zpracování „*Koncepce preventivně výchovné činnosti HZS Moravskoslezského kraje – Vzdělávání žáků základních škol v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*“. Následně byly podobné koncepce zpracovány i dalšími krajskými ředitelstvími HZS. V roce 2018 bylo zažádáno o dotaci, jež bude použita k výcviku nových instruktorů PVČ, dovybavení instruktorů působících na základních a středních školách publikacemi a tiskovinami. (HASÍK CZ, 2018)

1.2.3 Potřebnost projektu Hasík CZ na středních školách

V roce 2012 vznikl program „*Hasík CZ – Vaše cesty k bezpečí*“. Vznikl spojením preventivně výchovných programů „*Hasík CZ*“, jehož realizátorem je Citadela Bruntál a „*Vaše cesty k bezpečí aneb Chytré blondýnky radí*“ zřízený HZS Jihomoravského kraje. Během roku 2013 proběhla zkušební verze na středních školách. Došlo k ověření projektu a tvořila se metodika pro práci s žáky. (HASÍK CZ, 2018)

1.2.4 BESIP

BESIP je organizací, která se stará o bezpečnost na silnicích v České republice. Je orgánem v působnosti na lidského činitele a na Ministerstvu dopravy má svoje oddělení, které je samostatné. Odpovídá za „*Národní strategii bezpečnosti silničního provozu pro léta 2011 až 2020*“. Tato strategie má za cíl zmenšit počty usmrcených osob na silnicích do roku 2020. Druhým cílem je zmenšit počty těžce raněných osob při nehodách na silnicích. BESIP působí ve všech čtrnácti krajích v České republice. Pořádá výukové semináře a besedy nejen pro laickou veřejnost, ale také pro základní a střední školy. Organizuje různé kampaně v oblasti silničního provozu. Dále se stará a to je pro nás nejdůležitější o dopravní výchovu na základních školách. Dopravní výchova je vyučována pomocí více než 150 dopravních hřišť v České republice a pomocí různorodých soutěží. Provozuje web, kde poskytuje informace pro odbornou i laickou veřejnost. (BESIP, 2018)

1.2.5 Asociace záchranný kruh

Asociace Záchranný kruh tvoří výukové materiály a předměty pro pedagogy a žáky. Dále tvoří a vyvíjí výukové materiály pro preventivní výchovnou činnost záchranářů. Pro všechny věkové kategorie asociace pořádá vzdělávací akce. Vytvořila bezpečnostní a informační systém pro města a obce a stará se o správu systému. V oblasti běžných rizik a mimořádných událostí se asociace podílí na jejich koncepcích. Pro širokou veřejnost realizuje preventivně vzdělávací akce. (Asociace záchranný kruh, z.s., 2018)

Asociace Záchranný kruh, vytvořila integrovaný projekt, který se jmenuje „Záchranný kruh“. Týká se především zvýšení vzdělanosti obyvatelstva a jeho připravenosti v oblastech rizik při mimořádných událostech, běžných rizik a krizových situací a dalších subjektů podílejících se na připravenosti na mimořádné události v Karlovarském kraji. Usiluje o zlepšení prevence a přípravy obyvatelstva ke vzájemné pomoci a sebeochraně. V posledních letech se projekt rozšiřuje po celé České republice. V rámci projektu „Záchranný kruh“ vznikly projekty: (Blažková et al., 2015)

- „*Včas umět a znát je napořád*“ - sem řadíme různé metodické pomůcky pro mateřské školy.

- „*Chraň svůj svět, chraň svůj život*“ – obsahuje aktivity ve vztahu ke školám a školským zařízením.

- „*Rizika silniční a železniční dopravy*“ - zde je součástí Interaktivní příručka dopravní výchovy.

- „*Bezpečnostní portál*“ – představuje edukační nástroj první pomoci pro děti a mládež.

Hlavním partnerem a podporovatelem těchto projektů je MV-GŘ HZS ČR ale do projektů se zapojují i ostatní HZS krajů a podílí se na šíření projektů. (Blažková et al., 2015)

Předáváním informací za pomoci mediálních prostředků je možné oslovovat cílovou skupinu obyvatelstva. Je zde potřebné, aby média zobrazovala všechny potřebné detaily, které potřebujeme cílovou skupinu naučit. Pro komunikaci s obyvatelstvem je v současné době největším médiem internet. Internet nám nabízí široké možnosti pro spolupráci s obyvatelstvem. Můžeme komunikovat jak pomocí e-mailu, „*World Wide Webu*“ nebo především pomocí sociálních sítí. (Blažková et al., 2015)

Rozhlasové vysílání nám nabízí možnosti výchovných a diskusních pořadů, nebo různé soutěže pro obyvatelstvo s tématem ochrany obyvatelstva. (Blažková et al., 2015)

Další možností, jak informovat obyvatelstvo, je televizní vysílání. Televizní přijímač má v současné době snad každá rodina. Je zde možnost uplatnění různých klipů, reklam, krátkých spotů, programů zaměřených na mimořádné události, diskusní programy, nebo můžeme spustit i tematicky laděnou kampaň. (Blažková et al., 2015)

Tisková média patří mezi další významný sdělovací prostředek. Jsou vhodná pro dlouhodobé působení na obyvatelstvo informacemi o mimořádných událostech, ale mohou dlouhodobě působit na obyvatelstvo i v oblastech prevence. Je možné informovat obyvatelstvo o vzniklých situacích, o ohrožujících situacích, předávat a radit, jak se chovat. Je důležité zaměřit se spíše na regionální tisk, o který mají místní obyvatelé vyšší zájem než o tisk celostátní. (Blažková et al., 2015)

Vývěsky a úřední tabule se využívají v místech, kde je zvýšená koncentrace lidí. Využívají je firmy nebo veřejné instituce. Úřední deska disponuje všemi potřebnými informacemi. (Blažková et al., 2015)

Instruktáže je typ krátkého školení. Je zde mnoho možností, jak informace předat a to například krátkými klipy, mluveným slovem či různými typy cvičení. (Blažková et al., 2015)

Letáky jsou jednou z nejosvědčenějších forem. Setkáváme se s nimi denně. Informují nás o aktuálním problému, a může odkazovat na další možnosti rozšíření informace. Příkladem jsou internetové stránky, publikace atd. (Blažková et al., 2015)

Poslední možností jsou pomocné materiály, sem řadíme omalovánky, rozvrhy, samolepky, pexeso, a využíváme je hlavně při výuce na základních školách jako zpestření besedy s žáky. (Blažková et al., 2015)

1.2.6 Subjekty, které se podílejí na výuce a vzdělávání obyvatelstva

Nejvyšší úroveň samozřejmě představuje Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, které tvoří podmínky a začleňuje problematiku ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do výuky škol. (Blažková et al., 2015)

Dle kompetenčního zákona je Ministerstvo vnitra ústředním orgánem státní správy, a to i pro ochranu obyvatelstva, krizové řízení, civilní nouzové plánování, IZS a tak MV – GŘ HZS ČR určuje zaměření preventivně výchovné činnosti, stará se o propagaci, a zabezpečuje ochranu obyvatelstva na úseku požární ochrany. Pořádá školení a různé instruktáže v oblastech ochrany obyvatelstva. (Blažková et al., 2015)

Hasičský záchranný sbor kraje se stará o propagační výchovnou činnost. V oblasti ochrany obyvatelstva se stará o školení a instruktáže, zřizuje školící zařízení a informuje obce ve své územní působnosti s možným ohrožením obyvatelstva o připravených záchranných a likvidačních pracích. (Blažková et al., 2015)

Co se týče orgánu obcí, ty v obci, kde je potenciálně možný vznik ohrožení, seznamují právnické a fyzické osoby s charakterem ohrožení a s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi. Pokud právnické a fyzické osoby spadají do havarijního plánu kraje, jsou povinny informovat své zaměstnance o možných rizicích vzniku mimořádné události a o plánovaných opatřeních. Na úseku požární ochrany pracují i různá občanská sdružení, která se podílejí na informování obyvatelstva a jejich hlavní činností je, že se podílejí na eliminování nebo předcházení ztrát při požárech. (Blažková et al., 2015)

1.3 Provádění preventivně výchovné činnosti

Zde je největší a hlavní zásadou účinnosti zabezpečování činností k obyvatelstvu. Účelností a efektivností. Při pořádání akcí musíme vzít v úvahu vložené zdroje a přínos a mezi nimi bychom měli najít optimální poměr. Když provádíme preventivně výchovnou činnost, musíme vzít v potaz, specifické místní podmínky a zvolit takové projekty, které budou funkční. Na kalendářní rok jsou akce součástí plánu preventivní výchovné činnosti. (Blažková et al., 2015)

Hasičský záchranný sbor kraje má svého koordinátora preventivně výchovné činnosti, který usměrňuje postupy a kooperuje s odděleními v rámci hasičského záchranného sboru kraje. Oddělení dávají koordinátorovi potřebné podklady. Celostátní koordinátor řídí ostatní činnost koordinátorů na krajích HZS a provádí kontrolu v oblastech výchovy a výuky vzdělávání v rámci celého Hasičského záchranného sboru ČR. (Blažková et al., 2015)

1.3.1 Požadavky na lektora

Lektor musí mít příjemné vystupování na veřejnosti, znalosti a dovednosti ve svém oboru, ale také musí umět kultivovaně vystupovat. Image lektora je zvyšována srozumitelností výkladu, jeho dobrou informovaností dané problematiky, jeho kvalifikačními schopnostmi, jeho porozuměním a přijmutím názoru druhých, a v neposlední řadě je potřeba kultivované vystupování. (Blažková et al., 2015)

1.4 Armáda ČR – Příprava občanů k obraně státu

1.4.1 Program POKOS

Příprava občanů k obraně státu označená zkratkou POKOS, je důležitou složkou při plánování obrany státu. Přestože došlo k profesionalizaci armády, povinnost ze zákona, aby občané bránili svoji vlast, s tímto krokem nezanikla. Příprava občanů by měla být vedena systematicky. Příprava je jedním ze základních předpokladů k vytvoření potřebných schopností. Jen tak dokážeme vytvořit potřebné schopnosti k zajišťování obrany jak u jednotlivců tak celé společnosti. (Ministerstvo obrany, 2014)

Příprava občanů k obraně státu je v současném právním řádu řešena zákonem 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění pozdějších předpisů. Dále zde máme paragraf § 52 tohoto zákona, který nám říká, že příprava občanů k obraně státu je dobrovolná a má charakter vzdělávání. Příprava občanů k obraně státu je řízena Ministerstvem obrany. Na přípravě se mohou podílet i ostatní občanská sdružení. Příkladem mohou být církve, náboženské společnosti, ale také právnické osoby v součinnosti s příslušnými krajskými nebo obecními úřady. (Ministerstvo obrany, 2014)

1.4.2 Pro školy a učitele

Od roku 2013 je do rámcově vzdělávacích programů základního vzdělávání řazena i příprava občanů k obraně státu. Toto rozhodnutí plyne z koncepce přípravy občanů k obraně státu, která byla schválena vládou dne 16. ledna 2013 usnesením číslo 38. Vzdělávacími oblastmi, kam byla tato problematika zařazena, jsou předměty jako „Člověk a jeho svět“ a „Člověk a společnost“. Částečně došlo i k zařazení této problematiky do rámcově vzdělávacích programů středního vzdělávání. (Ministerstvo obrany, 2014)

Výukou bychom především měli dosáhnout cíle vytvořit u žáků pozitivní hodnotový systém. Tento hodnotový systém můžeme opřít například pohledem do historie na jednotlivé historické zkušenosti. Tímto lze ovlivnit jejich postoje v oblasti obrany státu, ale také v oblastech fyzického a psychického zdraví při rizikových situacích a mimořádných událostech především vojenského charakteru. (Ministerstvo obrany, 2014)

Výuka se zaměřuje především na zdravotnickou přípravu, přípravu k sebeobraně, přípravu k civilní ochraně a vzájemné pomoci při krizových situacích nebo mimořádných událostech nevojenského i vojenského charakteru. V rámci výuky se žáci dozvědí informace o svém bezpečnostním prostředí. Dozvědí se informace o členství České republiky v mezinárodních společenstvích a politicko – vojenských organizacích. Nesmíme zapomenout na informování žáků o principech a činnosti ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů při zajišťování obrany a ochrany ČR. Dozvědí se, jaké povinnosti pro ně jako občany ČR plynou ve vztahu k obraně státu z platných právních předpisů. (Ministerstvo obrany, 2014)

V rámci jednotlivých oborů vzdělávání by měla být příprava občanů k obraně státu provozována tak, abychom rozvíjeli a rozšiřovali právní a občanské vědomí žáků. Je důležité posilovat jejich občanskou odpovědnost a motivovat žáky k aktivní účasti při podílení se na utváření demokratické společnosti v souvislosti s podílem na obraně státu a jeho demokratických předpisech. (Ministerstvo obrany, 2014)

Ministerstvo obrany vydalo kantorům a koordinátorům rámcově vzdělávacích programů na základních školách příručku k výuce POKOS. Tato příručka je nedílnou součástí výuky a obsahuje informace, které lze použít při výuce. Zahrnuje kompletní problematiku POKOS. (Ministerstvo obrany, 2014)

Ministerstvo obrany dále připravilo dotační program Příprava občanů k obraně státu. Cílem tohoto dotačního programu je podpořit povědomí široké veřejnosti o povinnostech občanů při obraně státu. Program je realizován především pomocí různých besed, přednášek, praktických cvičení, tematických a projektových dnů a provádění různých praktických ukázek. O tuto dotaci mohou požádat nestátní neziskové organizace. Těmito organizacemi jsou spolky, nadace, ústavy, obecně prospěchové společnosti. (Ministerstvo obrany, 2014)

1.4.3 POKOS Bezpečnost jako předpoklad svobody a prosperity

Mezi základní předpoklady, aby mohlo docházet k rozvoji země a k rozvoji společnosti je zajištění bezpečnosti. Z historie můžeme poukázat na to, že ve státech, kde společnost prožívá výhody bezpečnosti, mají pro další rozvoj své země mnohem lepší podmínky. Na druhé straně v zemích, které jsou zasaženy konflikty, společnost trpí nejen pouze nedostatkem bezpečnosti, ale i chudobou, sociální nejistotou, vysokým výskytem kriminality, ale také poškozenou infrastrukturou. V dnešní době je bezpečnost vnímána jako jeden z nejdůležitějších ukazatelů kvality lidského života. V České republice je bezpečnost zajišťována tím, že prosazujeme své bezpečnostní zájmy. Těmito zájmy jsou hlavně zachování naší územní celistvosti, svrchovanosti a zachování naší politické nezávislosti. (Gerhát et al., 2014)

V neposlední řadě je to ochrana základních občanských svobod a lidských práv. Abychom všechny tyto parametry mohli zajistit, je Česká republika schopna využít všechny své legitimní prostředky. Obrana České republiky je zajištěna tak, že je postavena na základních třech pilířích. V první řadě je to zodpovědný přístup k plnění spojeneckých závazků a obraně státu. (Gerhát et al., 2014)

V druhém případě je to připravenost a akceschopnost jednotek ozbrojených sil a v třetím případě při případném vzniku ohrožení státu spoluúčast občanů na obraně státu. Obrana státu by měla být brána nejenom jako občanská povinnost ale především i jako velmi silný morální závazek. (Gerhát et al., 2014)

1.5 Policie ČR a vzdělávání obyvatelstva

Pro první stupeň jsou volena témata jako bezpečné chování, dopravní výchova nebo šikana. U bezpečného chování Policie ČR vzdělává žáky o tom, jak se správně zachovat v určitých nebezpečných situacích. Do dopravní výchovy řadíme problematiku, jak se chovat jako chodec nebo cyklista. Nesmíme zapomenout na znalost důležitých telefonních čísel. Na některých základních školách se konají akce „dopravní hřiště“, kde se žáci učí základům silničního provozu. Při rozebírání tématu „šikana“ je využíváno VHS kazet nebo DVD. Posledním tématem probíraným na prvním stupni základních škol je právní vědomí, kam patří kriminalita nezletilých, tresty a postihy za trestnou činnost, vše je samozřejmě dokládáno příklady z praxe. (Policie ČR, 2018)

Výuka na druhém stupni se soustřeďuje především na právní vědomí a postihy nezletilých za trestnou činnost, příklady této činnosti. Příklady na našem území, rozdělení trestných činů dle závažnosti, ukázka různých modelových situací, při kterých dochází k vysvětlení, jaké trestné činy mohou vzniknout, například sprejerství. Na středních školách a učilištích dochází ke vzdělávání opět v tématech právního vědomí. (Policie ČR, 2018)

1.5.1 Záchraná zdravotnická služba vzdělávání v oblasti první pomoci

V oblasti první pomoci poskytuje záchraná zdravotnická služba každého kraje vzdělávací akce pro veřejnost. Především se jedná o kurzy standardizované první pomoci a, o kurzy standardizované rozšířené neodkladné resuscitace. U kurzu rozšířené neodkladné resuscitace se jedná především o nácvik zhodnocení aktuálního stavu postiženého, efektivního provádění kardiopulmonální resuscitace a bezpečného používání automatizovaného externího defibrilátoru. Důležitý je opět praktický nácvik na figuríně a na trenažéru automatického externího defibrilátoru. Kurzy první pomoci, které jsou určeny pro laickou veřejnost, se skládají především z akutních úrazových a neúrazových stavů a návodů, jak správně postupovat při první pomoci. (ZZSPK, 2018)

Laická veřejnost si u těchto kurzů vyzkouší první pomoc u postiženého v bezvědomí. Důležitou součástí je základní nácvik na figuríně. Dále, pokud má jedinec zájem, poskytuje zdravotnická záchraná služba individuální kurzy první pomoci. (ZZSPK, 2018)

V neposlední řadě poskytuje doplňkovou činnost při různých preventivních a edukačních akcích pro veřejnost. Zde je možnost využití motorových vozidel záchrané zdravotnické služby. U kurzů první pomoci a rozšířené neodkladné resuscitace je možné si vybrat lektora. Tímto lektorem může být buď lékař, nebo nelékařský zdravotnický personál, kam řadíme například zdravotní sestru. Tito pracovníci jsou zaměstnanci zdravotnické záchrané služby. Všechny dovednosti, které zaměstnanci zdravotnické záchrané služby předávají, jsou aplikovány jak teoreticky, tak také zkušenostmi z praxe. Pokud má žadatel zájem, je mu vystaven certifikát o absolvování kurzu. (ZZSPK, 2018)

Dalším příkladem, je Záchránná zdravotnická služba Jihočeského kraje, která byla v letech 2011 – 2014 partnerem vzdělávacích projektů v oblasti první pomoci. Vzdělávací projekty se nazývaly První pomoc prožitkem. (ZZSJCK, 2011)

Byly vytvořeny projekty a materiály určené k výuce témat v oblasti první pomoci pro žáky a studenty základních a středních škol. Vytvořenými výstupy byly tyto materiály: publikace První pomoc pro školy, metodické příručky pro pedagogy základních a středních škol, které vznikly především kvůli tomu, CO, JAK a PROČ v současné situaci učit v oblasti první pomoci. (ZZSJCK, 2011)

Záchránné zdravotnické služby každému, kdo by se chtěl vzdělávat v oblasti první pomoci, pořádají kurzy pro veřejnost. Lektoři první pomoci teoreticky i prakticky seznamují veřejnost se základy poskytování první pomoci u nejčastějších život ohrožujících stavů. Vzdělávají i v oblasti správného telefonování na tísňovou linku a praktickou část věnují simulacím a nácvikům. I tuto možnost je důležité žákům nebo studentům opakovat. (ZZSHMP, 2018)

2 PŘEDMĚTY OBSAHUJÍCÍ TÉMATA OCHRANA OBYVATELSTVA VYUČOVANÉ NA ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

2.1 *Rámcově vzdělávací programy*

RVP neboli *Rámcově vzdělávací program*, určuje rámec, jak tvořit školní vzdělávací programy ve všech stupních vzdělávání (tzn. na základních, středních a uměleckých školách), Byly zavedeny zákonem v České republice a byl to zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, jinak řečeno školský zákon. Tento zákon byl novelizován v roce 2015 novelou 82/2015. *Rámcově vzdělávací programy* jsou důležité pro stanovení cílů výuky. Určí nám konkrétní cíle, délku a odborné zaměření výuky. Je potřeba, aby *rámcově vzdělávací programy* byly tvořeny tak, aby odpovídaly nejnovějším vědním poznatkům z oblasti psychologie a pedagogiky. Z těchto poznatků pak organizačně určíme systém vzdělávání přizpůsobený psychickému rozvoji a věku vzdělávaného. *Rámcové vzdělávací programy* tvoří Ministerstvo školství po projednání s jednotlivými ministerstvy. Oponenty RVP jsou odborníci z oborů psychologie, pedagogiky a další odborníci z praxe. Na tomto základě si pak jednotlivé školy upravují a stanovují své školní vzdělávací programy ŠVP. (NÚV, 2018)

2.1.1 *Školní vzdělávací programy*

Školní vzdělávací program musí mít určený obsah vzdělávání. Obsah školního vzdělávacího programu může být uspořádán, a to například do předmětů nebo do modulů. Pokud je pro školní vzdělávací program vydán *rámcový vzdělávací program*, je potřeba, aby tyto programy byly v souladu. Pokud pro školní vzdělávací program není vydán RVP, tak určuje především hlavní cíle vzdělávání, délku, průběh a organizaci vzdělávání, přijímání uchazečů nebo například určení podmínek vzdělávání pro žáky, kteří potřebují speciální školní pomůcky. Popisuje nám personální, ekonomické nebo technické podmínky. Školní vzdělávací program vydává ředitel příslušného školního zařízení. Školní vzdělávací program se zveřejňuje na veřejně příslušném místě. Do školního vzdělávacího programu je možné veřejně nahlížet a lze si z něho pořizovat výpisy nebo opisy. (NÚV, 2018)

2.2 *Výchova ke zdraví*

Tento předmět je vyučován na druhém stupni základních škol a i na některých středních školách. Jeho dotace je ve většině případů jedna hodina týdně. Tento vyučovaný předmět ze široka působí na dospívající žáky, což přispívá k jejich osobnostnímu, ale i sociálnímu rozvoji. Mezi nejvýznamnější vyučované prvky patří Rodina a Zdraví. Z komplexního hlediska se předmět zaměřuje na různá preventivní témata a snaží se na ně nahlížet z různých úhlů pohledu. Je třeba brát ohled i na vyspělost žáků. Hlavní náplní tohoto předmětu je sledování zejména zdravotně preventivní výchovy a sledování aspektů každodenního života. Při výuce předmětu je zapotřebí, aby si žáci uvědomovali základní problémy a potřeby. Patří sem problémy v oblasti zdraví a, prevence v oblasti předcházení vybraným vážným onemocněním, rodinné problémy nebo problémy v oblasti rodičovství. Postupně je potřeba, aby si žáci osvojili kultivované chování, rozhodování a komunikaci jako nedílnou součást nejen rodinného života, ale i života partnerského. Mezi další témata předmětu výchovy ke zdraví se řadí bezpečná orientace v krizových nebo konfliktních situacích. Jsou řešeny otázky jak se správně zachovat a jaké opatření podniknout při vzniklé krizové nebo mimořádné události, jak je identifikovat a správně na ně zareagovat. V neposlední řadě je třeba dbát na to, aby žáci znali informační prameny, které se týkají například klimatických vlivů, ekologických vlivů a jejich působení na zdraví životní styl. Cílem je dosáhnout toho, aby žáci byli schopní použít tyto nabyté informace a využít je k podpoře a upevnování vlastního zdravého životního stylu. (ZŠ Brankovice, 2018)

2.3 *Výchova k občanství*

Výchova k občanství je vyučovaný předmět, který se soustředí na témata, jako je například vytváření kvalit v sociální realitě. Je vyučován na druhém stupni základních škol. Patří sem témata spojené se začleňováním do společnosti nebo správné navazování a rozvíjení osobní a mezilidské vztahy. Další nepostradatelnou částí tohoto předmětu je vysvětlení a objasnění účelů symboliky našeho státu. (Základní škola Praha 8, 2018)

Od žáků po absolvování předmětu očekáváme, že dokáží zhodnotit význam solidarity mezi lidmi a na příkladech uvést, jak pomáhat lidem v nouzi nebo při nastalých krizových nebo mimořádných událostí. (Základní škola Praha 8, 2018)

Svým aktivním přístupem nám ukáží, že vědí, jak se při těchto vzniklých situacích zachovat. (Základní škola Praha 8, 2018)

Můžeme ještě doplnit, že sem řadíme i téma, jak pomoci při vyhlášení stavů ohrožení a obrany státu. Žáci poznávají zásadní otázky kolem obrany státu. (Základní škola Praha 8, 2018)

V neposlední řadě, žák musí umět uplatnit své vlastní chování a zvládat komunikovat v různých životních situacích. Postupem času výuky tohoto předmětu jsou žáci schopni rozlišovat typy a formy států. Umějí porovnat a vysvětlit jednotlivé úkoly složek státní moci a jejich jednotlivých orgánů. Žáci dokáží uvést příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě státu, krajů a obcí. Jako poslední důležitou součást tohoto vyučovaného předmětu bych uvedl to, že žáci dokáží objasnit výhody demokratického zřízení státu a vliv demokratického státu na každodenní život občanů. (Základní škola Praha 8, 2018)

2.4 Tělesná výchova

Hlavním cílem vyučovaného předmětu tělesná výchova je osvojení si a postupné zlepšování fyzické kondice žáků. Rozvíjení pohybových dovedností žáků a studentů v dalších oblastech tělesné výchovy jako jsou gymnastika, atletika, sportovní hry atd. Tělesná výchova se vyučuje v halách, tělocvičnách a také na sportovištích u školy. K výuce tělesné výchovy je třeba dostatek kvalitních pomůcek. Tělesná výchova se dotýká v některých bodech společně s předmětem Výchova ke zdraví. Tato průřezová témata souvisejí s „Ochranou člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“. Jsou to zejména témata První pomoci a Enviromentální výchovy. (Gymnázium Polička, 2015)

2.5 Dějepis

Je nutno si připomenout, že předmět Dějepis patří do oblasti, která je spojená s ochranou obyvatelstva. Žáci a studenti si uvědomují, že historie není jen uplynulým časem, ale promítá se do současnosti i budoucnosti. Předmět Dějepis vede žáky a studenty k tvoření žebříčku hodnot, rozvíjí demokratické myšlení a upevňuje vztah žáků a studentů ke vztahu k zodpovědnosti, ale také k objevování odkazu kulturního dědictví, které nám zanechali naši předci. Příkladem jsou události před rokem 1989, kdy probíhala na školách branná výchova, a žáci se učili témata, jak se správně chránit před napadením vnějším nepřítelem, či jak se chránit před atomovým útokem. Na základě dějepisného vzdělávání mohou žáci a studenti díky historickým faktům pochopit procesy ve společnosti. (GZW Rakovník, 2018)

2.6 Zeměpis

Zeměpis je předmět, který spadá do oblasti témat člověka a přírody, kde se můžeme setkat s pojmy z oblasti ochrany obyvatelstva, například při výuce o přírodních katastrofách. Zeměpis je vyučován na druhém stupni základních škol a na středních školách. Zeměpis navazuje na vyučovaný předmět Člověk a jeho svět. Je v součinnosti s předměty Člověk a zdraví a Člověk a společnost. Předmět obsahuje mnoho vyučovaných okruhů, příkladem jsou přírodní obraz země, světové regiony, kartografie nebo Česká republika. Do obsahu zasahuje mnoho průřezových témat z oblastí multikulturních a globálních. Zeměpis také obsahuje aktuální témata, kterými reaguje na současné politické nebo hospodářské změny. Žáci a studenti poznávají přírodu jako systém. Části přírodního systému jsou propojeny a společně se ovlivňují. Přírodní systém žáci poznají jako nezbytný prvek k udržování přírodní rovnováhy, která je důležitá k funkci živých soustav. Zeměpis ukazuje žákům a studentům jak se umět chovat v současném světě a poznávat současné problémy lidstva. (ZŠ Břeclav, 2016)

2.7 Přírodopis

Tento předmět je vyučován na druhém stupni základních škol, a to nejčastěji v časovém rozmezí dvou hodin týdně. Jeho vyučování pokračuje i na středních školách, kde se jeho název většinou mění na předmět biologie. Předmět, obsahuje témata, která úzce souvisejí s přírodou a jejím zkoumáním. Rozvíjí zájem žáků o přírodu. V rámci předmětu žákům předkládáme prostředky. (ZŠ Kasejovice, 2016)

Jak správně pochopit různé přírodní mechanismy a procesy. Umožňuje chápat přírodu jako systém, jehož součásti jsou spojeny do jednoho. Poukazuje na důležitost přírody a na její nezastupitelnou roli k udržování přírodní rovnováhy a udržování živých soustav včetně člověka. Přípravuje žáky na budoucí aplikaci přírodních poznatků v každodenním životě. Snažíme se žákům objasnit důležité souvislosti mezi přírodou a lidskou činností. Nesmíme opomenout závislost člověka na neobnovitelných přírodních zdrojích. Vedeme žáky k pochopení problému lidské činnosti na stav životního prostředí. (ZŠ Kasejovice, 2016)

V tomto předmětu učíme i jak zkoumat v našem životě změny a jak nabyté vědomosti využít ve prospěch ochrany životního prostředí a jak zamezit nebo alespoň omezit vznik možných nebezpečných rizik, která by mohla mít pro přírodu kolem nás nebezpečné následky. Předmět je úzce propojen i s ostatními předměty jakými jsou například fyzika, chemie atd. i s mnoho průřezovými tématy. (ZŠ Kasejovice, 2016)

Průřezovými tématy jsou například základní podmínky života, lidské aktivity a jejich nebezpečné působení na životní prostředí a témata spojená právě s ochranou obyvatelstva jako například otázka toho, jak zamezit možnému vzniku mimořádné události, která nebezpečně působí na životní prostředí, jak se již při vzniklé události chovat a jak ochránit nejen svůj život, ale i životy ostatních obyvatel. (ZŠ Kasejovice, 2016)

2.7.1 Prvouka

K předmětu přírodopis, ještě uvádím předmět prvouka, který je vyučován na prvním stupni základních škol. Na prvním stupni základních škol je také často spojen dohromady s vyučovaným předmětem Člověk a jeho svět. Obsah tohoto předmětu je velice podobný jako obsah na druhém stupni základních škol, ale je přizpůsoben úrovni žáků na prvním stupni základních škol. (ZŠ Brankovice, 2018)

2.8 Člověk a jeho svět

Tento vyučovací předmět je celkem rozdělen do pěti tematických okruhů. Těmito okruhy jsou rozmanitost přírody, lidé a čas, člověk a jeho zdraví, lidé kolem nás a místo kde žijeme. Předmět je vyučován na prvním stupni základních škol. Tento předmět je v oblasti rámcově vzdělávacích plánů koncipován jen pro první stupeň ZŠ. Do předmětu jsou zařazeny oblasti, které jsou spojeny s člověkem. Jsou to například oblasti techniky, zdraví, kultury, rodiny společnosti, vlasti atd. (ZŠ ve Šternberku, 2008)

Jde nám především o uplatnění získaných znalostí a dovedností v praxi. Žáci se učí rozpoznávat a nazývat děje a jevy, a tím si utváří prvotní obrázek o světě a společnosti. Všimají si přírodních jevů a přemýšlí o nich. Učí se jak správně vyjádřit své myšlenky, přemýšlet o nich a reagovat na myšlenky druhých. Do tohoto předmětu je zařazeno i mnoho průřezových témat, kam patří environmentální nebo multikulturní výchova. (ZŠ ve Šternberku, 2008)

V rámci tématu environmentální problematiky a přírodních katastrof už žákům zdůrazňujeme, co to vlastně je přírodní katastrofa, které jevy patří do přírodních katastrof, co taková přírodní katastrofa může způsobit a jak se při nastalé přírodní katastrofě chovat. Všechny tyto znalosti žáci získávají z učebních pomůcek, z různých názorových ukázek, v rámci předmětu chodí na exkurze do přírody. (ZŠ ve Šternberku, 2008)

2.9 Fyzika – výuka radioaktivity

Předmět fyzika se vyučuje na druhém stupni základních škol, přičemž téma radioaktivity je zařazeno většinou do 8. nebo 9. třídy základní školy a poté je radioaktivita vyučována v rámci fyziky i na středních školách. Žáci jsou schopni po absolvování tématu radioaktivita vysvětlit tento pojem rozlišit a popsat jednotlivé druhy záření. (SŠHL Frýdlant, 2018)

Je schopen i s ohledem na výuku témat z ochrany obyvatelstva popsat jak se můžeme před účinky jaderného záření chránit úniku nebezpečných radioaktivních látek nebo při radiační havárii. (SŠHL Frýdlant, 2018)

Radioaktivita se vyskytuje všude kolem člověka. Radioaktivita vznikne pomocí štěpení jader. Její nejčastější využití je v lékařství, energetice a průmyslu. Radioaktivita však také představuje smrtelné ohrožení. Pokud dochází ke štěpení atomových jader, která jsou nestabilní, vzniká nestabilní energie, což je radioaktivní záření. Tato vzniklá nestabilní energie se postupem času přeměňuje na jiné atomy, které jsou stabilnější a až postupně se z nich stanou atomy stabilního charakteru. Izotopy, které jsou stabilní, mají velmi dlouhý až nekonečný poločas rozpadu. Poločas rozpadu je doba, kdy dojde k rozpadu poloviny původního počtu jader. (Lang, 2018)

Rozlišujeme několik druhů záření. Záření alfa, beta mínus a plus a záření gama. Před zářením alfa se ochráníme listem papíru. Záření beta odstíníme například milimetrem kovu. U záření gama už musíme použít těžké materiály, například olovo. Záření alfa je nejslabší, a záření gama je nejsilnější, proto jsou velice nebezpečné. Částice gama záření jsou velmi pronikavé, protože se pohybují rychlostí světla. Záření vzniká buď volně v přírodě, nebo uměle štěpením. V přírodě vzniká štěpením radioaktivních prvků. Hlavním prvkem radioaktivity na zemské planetě je uran a jeho další rozpadové produkty. (Lang, 2018)

Umělé štěpení prvků se využívá především v energetice nebo lékařství. Záření při vniknutí do lidského organismu může být velmi nebezpečné. Při vniknutí do organismu likviduje lidské buňky. Pokud je lidský organismus zasažen, ve velké míře může dojít k akutní nemoci z ozáření. Akutní nemoc z ozáření může vést až k úmrtí zasaženého jedince. (Lang, 2018)

2.10 Chemie – únik nebezpečné látky

Chemie jako předmět je vyučován v 8. a 9. třídě na základních školách, a pak dále individuálně na středních školách. V rámci ochrany obyvatelstva se vyučuje téma únik nebezpečných látek a co při úniku látek dělat. Proč se vlastně toto téma vyučuje? (Danielovská, 2003)

Výrobní podniky při své výrobě mohou používat nebezpečnou surovinu k výrobě určité látky. Pokud dojde k úniku některých těchto produktů, může to pak mít následky nejen na lidské životy, ale i na životní prostředí nebo majetek. (Danielovská, 2003)

Ve velkém množství může být nebezpečný i chlór. Chlór se používá například k dezinfekci vody a setkáváme se s ním například v plaveckých areálech. Únik nebezpečných látek může nastat nejen při výrobě, ale také při jejich přepravě například při automobilové nehodě. (Danielovská, 2003)

Je potřeba si uvědomit že nebezpečné látky jsou těžší než vzduch, a proto se drží při zemi. Mohou tak zaplnit kanalizaci nebo sklepy. Pokud dojde k varování, že došlo v okolí k úniku nebezpečné látky, je potřeba se co nejrychleji ukrýt v co nejbližší budově. Důležité je zavřít okna a utěsnit je. Pokud je to vícepatrové budova, je lepší ukrýt se ve vyšších patrech. (Danielovská, 2003)

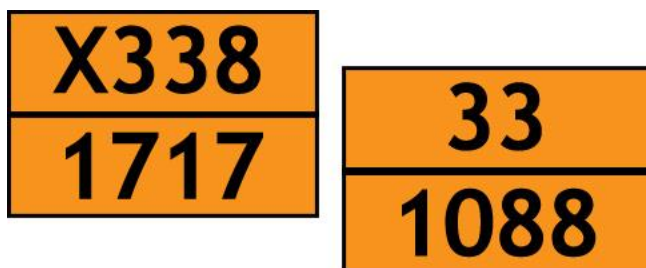
V žádném případě se nepůjdeme podívat k místu události, na to je potřeba klást velký důraz! Je potřeba si ochránit své dýchací cesty. K ochraně dýchacích cest můžeme použít například navlhčený kapesník, šátek nebo navlhčený ručník. V neposlední řadě je potřebné omezit svůj vlastní pohyb a poslouchat pokynů členů zasahujících složek IZS. (Danielovská, 2003)

2.10.1 Identifikační číslo nebezpečí ADR (Kemlerův kód)

Identifikační číslo nebezpečí ADR, které je označováno taky jako Kemlerův kód, je prováděno nálepkami na cisternových vozech, které jsou provozovány na pozemních komunikacích dle mezinárodních předpisů ADR. Pro silniční dopravu je pro značení v Evropě využíván identifikační systém. Štítek je oranžové barvy. Značení, čáry a okraje jsou černé barvy. (ARH, 2013)

Identifikační kód nebezpečí je poskládán ze dvou nebo tří číslic. První číslo Kemlerova kódu značí primární nebezpečí. Příkladem je toxicita, radioaktivita, žíravost, druhý a třetí značí sekundární rizika. (ARH, 2013)

Příkladem jsou oxidační rizika, toxická rizika nebo riziko vzniku požáru. Pokud je číslo zdvojnásobené, znamená to intenzivnější konkrétní nebezpečí. Identifikační číslo nebezpečí může být také předepsáno písmenem „X“, které nám určuje, že látka může nebezpečně reagovat s vodou. (ARH, 2013)

Obrázek 1: Identifikační číslo nebezpečí Kemlerův kód

Zdroj: (ARH, 2013)

2.11 Požární ochrana – předcházení vzniku požárů

Toto téma je vyučováno především jako součást ostatních předmětů. Příkladem může být Člověk a svět práce nebo Člověk a jeho svět. Vznik požárů patří mezi nejčastější mimořádné události.

Následky požárů jsou ve většině případů velmi ničivé a velmi závažné, a to jak na lidský život, tak i na životní prostředí a majetek. Ve většině případů, se ovšem jedná správně zvolená preventivní opatření, jak vzniku požáru zamezit, nebo ho alespoň omezit. Nejčastější vznik požáru je buď v přírodě, nebo v domácnosti. (HZSJmK, 2017)

2.11.1 Možná rizika vzniku požáru v přírodě

Vznik požáru v přírodě má na svědomí buď člověk, nebo příroda. U člověka je to například žhářství, neznalost při zacházení s ohněm v přírodě, odhození nedopalku cigarety, nebo i při používání zemědělské a ostatní techniky. U přírody je to samovznícení nebo zásah bleskem. (HZSJmK, 2017)

Důležité je klást žákům, studentům že při rozdělávání ohně v přírodě je nutné dbát na bezpečnost, pokud si chceme užít bez starostí opékání špekáčků. Nutné je pamatovat si, že v lese na nevyhrazených místech je rozdělávání ohně zakázáno. Zakaz platí i pro kouření v lese. Při enormních vedrech nebo silném větru je zakázáno úplné rozdělávání ohňů. (HZSJmK, 2017)

Během těchto období může hejtman kraje vyhláškou zakázat úplné rozdělávání ohňů. Místo kde chceme rozdělávat oheň, by mělo být vzdálené padesát metrů od okraje lesa. Místo, je potřeba bezpečně oddělit od okolního prostředí, například obložení pomocí kamenů. Dále je potřeba připomínat, že k rozdělávání nebo udržování ohně nepřidáváme vysoce hořlavé nebezpečné látky, například benzín. Požár by se nám mohl vymknout kontrole a způsobit nám závažné popáleniny. (HZSJmK, 2017)

2.11.2 Možná rizika vzniku požárů v domácnosti

Podle zákona o požární ochraně je každý z nás si počínat tak, aby nedocházelo ke vzniku požárů při používání elektrických a tepelných spotřebičů, plynových spotřebičů, komínů, při skladování nebezpečných látek a při manipulaci s otevřeným ohněm. V českých domácnostech vznikají požáry většinou při nesprávné manipulaci s otevřeným ohněm a při nedbalostech. (HZSJmK, 2017)

Pojďme si vypíchnout nejčastější příčiny vzniku v domácnostech. Tou první je bezpochyby vaření. Nejčastějšími nedbalostmi je ponechaný zapnutý sporák nebo hašení vzníceného oleje vodními prostředky. Další nedbalostí je kouření, které stále způsobuje velké procento vzniku požárů v domácnostech. (HZSJmK, 2017)

V domácnostech platí zásady neodhazovat nedopalky do odpadkových košů a neodkládat hořící cigaretu k blízkosti hořlavých materiálů. (HZSJmK, 2017)

K požáru může dojít i při špatném zacházení s elektrickými spotřebiči, které máme po celé domácnosti. U elektrických spotřebičů je potřeba dodržovat především zásady bezpečného zacházení a nenechávat je zapnuté bez dozoru. V neposledním důležitém případě je častou příčinou vzniku požárů vytápění. Zde mezi nečastější závady patří neomítnutý komín, nedodržení bezpečné vzdálenosti a špatně udělaný vstup kouřovodu hořlavou stěnou. Je důležité žákům opakovat potřebu čištění spalinové cesty, aby to připomínali svým rodičům. (HZSJmK, 2017)

2.11.3 Hasicí přístroje, druhy

Zde klademe důraz hlavně na tu problematiku, jakým hasicím přístrojem hasit materiály různého složení. Zde přikládáme tabulku hasicích přístrojů.

Tabulka 1: Vhodné hasicí přístroje na různé hořlavé látky, materiály

Hořlavé látky, materiály	Vhodné hasicí přístroje
Pevné látky – papír, dřevo, seno, textil atd.	vodní, pěnový
Nafta, benzin, ropné produkty, nátěrové hmoty	pěnový, práškový, sněhový
Tuky a minerální oleje	pěnový, práškový, sněhový V žádném případě vodní!!
Alkoholy	práškový, sněhový
Metan, propan – butan, ostatní plynné látky	práškový, sněhový
Elektrické spotřebiče, zařízení pod napětím	práškový, sněhový V žádném případě, vodní a pěnový!!!
Jemná mechanika. TV, PC	práškový, sněhový V žádném případě vodní a pěnový!!!
Rozvířitelné látky – cukr, mouka, piliny atd.	vodní, pěnový V žádném případě práškový a sněhový!!!

Zdroj: (SDH Kostelec, 2013)

Je nutné si uvědomit, že při určování vhodných a nevhodných hasicích přístrojů už to nejsou hasební látky, ale hasicí přístroje. Už se neuvádí písek, voda atd., ale jen PHP pěnový, vodní nebo CO₂ – sněhový. (SDH Kostelec, 2013)

2.12 První pomoc a obecné zásady při poskytování

První pomoc je přednemocniční pomoc, kterou poskytneme zraněnému člověku. Toto téma se opět vyučuje jako součást ostatních předmětů jak na základní, tak na střední škole. Má nezastupitelnou roli i při možných mimořádných událostech a krizových situacích. Je součástí většiny vyučovaných předmětů. Příkladem může být Člověk a jeho svět, Přírodopis, Občanská nauka nebo i Tělesná výchova. První pomoc není jen problematika týkající se zranění, ale patří sem i psychosociální podpora zraněnému nebo kompletní péče o zraněného. (Bernatová, 2016)

Můžeme první pomoc chápat také jako postup daných úkonů, kterými zachráníme poraněnému život. Snažíme se omezit komplikace zranění a snížit bolest. Nejvíce důležité při poskytování první pomoci je zásada číslo jedna, a to dbát především v prvé řadě na svůj život. (Bernatová, 2016)

Jak se vlastně chovat u zraněného? V první řadě musíme analyzovat situaci a dbát na naše bezpečí, dále přivolat pomoc a poskytnout první pomoc. V druhém kroku provedeme základní vyšetření poraněného. Zjistíme, jestli poraněný dýchá, je při vědomí, krvácí, jakou má barvu kůže, jaké má viditelné úrazy. Důležité je udržovat komunikaci s postiženým. Nezbytným krokem je přivolání rychlé záchranné zdravotnické pomoci. Voláme, ji pokud se jedná o stav ohrožující život nebo zdraví poraněného. V tom případě voláme telefonní číslo 150 nebo jednotné číslo evropského volání 112. Žákům je potřeba zdůrazňovat, jak zachovat při hovoru s dispečerem a nahlásili hlavně: (Bernatová, 2016)

- Co se stalo?
- Kde se to stalo?
- Vyčkat na pokyny dispečera?

Než dorazí na místo události záchranná zdravotnická služba, je potřeba po poskytnutí první pomoci pečovat o postiženého. V první řadě potřeba opět dbát na svoji bezpečnost, bezpečnost poraněného a ostatních, sledovat stav postiženého a jeho základních životních funkcí, zajistit postiženému přísun tepla, uklidnit postiženého a komunikovat s ním. Pokud dojde v průběhu času ke zhoršení životních funkcí, je potřeba rychle reagovat. (Bernatová, 2016)

2.13 Vyučované téma – Prevence kriminality

Prevence kriminality patří mezi důležitá témata. Každý z nás se určitě s kriminalitou setkal. Meze nejčastější protiprávní jednání v České republice patří, krádeže, výtržnictví, vloupání nebo přestupky v oblasti dopravy. Může se nás dotknout i hospodářská kriminalita. Velmi silně pak vnímáme trestné činy, jakými jsou ublížení na zdraví, vraždy nebo loupežná přepadení. (HZSJmK, 2017)

Kriminalitu můžeme lze tedy chápat jako jakékoliv protiprávní jednání a příkladem je například páchání přestupků nebo ostatních trestných činů. Pokud se na to podíváme pohledem zákona, co je a není dovoleno, nám určuje přestupkový zákon 200/1990 Sb. Trestné činy určuje Trestní zákoník 40/2009 Sb. (HZSJmK, 2017)

Žáky je potřeba v tomto vyučovaném tématu upozornit nejen na kriminalitu u nás v České republice, ale například zdůrazňovat možná rizika kriminality i v zahraničí. Například kam se obrátit, pokud cestujeme někam do politicky nestabilní země. Co dělat, pokud by se nám něco v zahraničí přihodilo. Neustále připomínat, že při cestě do zahraničí je nutno si vyhledat co nejvíce informací, co u sebe můžeme a nemůžeme mít, protože v každé zemi platí jiné zákony a i obyčejný kapesní nůž nám může v zahraničí nadělat spoustu problémů. (HZSJmK, 2017)

Co se našich podmínek týče, tak je to především hlídání si svých věcí, zabezpečení domácnosti před možným vniknutím, všímání si potenciálně nebezpečných osob. Oblast dopravy je vyučovaná již na základních školách formou dopravního hřiště, kde žáci přijdou do prvního kontaktu se silničními pravidly, značkami a vůbec s kompletními zásadami chování v silničním provozu. (HZSJmK, 2017)

Prevence kriminality můžeme v neposlední řadě chápat také jako komplet nerepresivních opatření. Kompletně sem zařazujeme aktivity státních, soukromoprávních a veřejnoprávních subjektů. Tyto subjekty provádějí prevenci kriminality, a to nejen před jejím pácháním, ale důležitou součástí prevence kriminality je snižování obav z ní. (Ministerstvo vnitra, 2018)

3 VÝUKA JEDNOTLIVÝCH TÉMAT PŘI VZNIKU MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ

V každém z témat je několik problematických lekcí, na které je potřeba se během výuku na základních a středních školách zaměřit. V této kapitole jsem se zaměřil na jednotlivá vyučovaná témata z oblasti ochrany obyvatelstva, například pravidla volání na jednotlivé tísňové linky, signál „Všeobecná výstraha“ nebo evakuace. Dále jsem si zvolil program POKOS a jeho hlavní témata, se kterými vstupuje do vzdělávání. Příkladem je obnovení předmětu branné výchovy, která je v současné situaci znovu importována do výuky na základních a středních školách. V další oblasti jsem zvolil organizaci BESIP. BESIP se zaměřuje na širokou škálu obyvatel, zejména na základních a středních školách na povědomí o pravidlech silničního provozu.

3.1 *Volání na jednotlivé tísňové linky*

Při volání na tísňovou linku je potřeba mluvit jasně, stručně a přesně popsat co se vlastně stalo. Za prvé, je nutné sdělit, co se stalo a jak velká je nastalá událost, popřípadě kolik je raněných osob na místě události. Za druhé, sdělujeme, kde se událost přihodila. Příkladem je obec, ulice, na dálnici je to značka kilometru nebo číslo pouličního osvětlení. Za třetí sdělujeme, své jméno, číslo telefonu a místo odkud telefonujeme. Po těchto základních údajích se nás příslušný operátor může zeptat na další podrobnosti události. Po skončení telefonátu nám operátor zavolá zpět, kvůli ověření události. (Rathauský, 2009)

Telefonním číslem je 150. Voláme při vzniku požárů, při vzniku živelných pohromách a dalších haváriích. Hasičský záchranný sbor voláme všude tam, kde jsou potřeba provádět záchranné a likvidační práce. (Rathauský, 2009)

Telefonním číslem je 155. Voláme, pokud je ohrožen lidský život. V případě, že raněný nedýchá, při vážných úrazech, má problémy s vědomím nebo je raněný v bezvědomí. Je potřeba zmínit, že zdravotnická služba nevyjíždí k základním druhům onemocnění, jakým je třeba chřipkové onemocnění. (Rathauský, 2009)

Telefonním číslem je 158, popřípadě 156 je číslo městské policie. Voláme, pokud je ohrožena bezpečnost osob a majetku, narušen veřejný pořádek nebo při jakémkoliv druhu teroristického útoku. (Rathauský, 2009)

Tísňové číslo evropského volání je 112. Na toto číslo můžeme volat ve všech zemích v Evropě. Pokud v naléhavé chvíli potřebujeme policii, hasičský záchranný sbor nebo rychlou zdravotnickou pomoc. (112SOS, 2017)

V České republice obsluhuje linku tísňového volání 112 Hasičský záchranný sbor ČR. Linka je propojena do „telefonních center tísňového volání“. Díky tomu jsou propojeny všechny složky integrovaného záchranného systému. Operátoři odbavují hovory i v anglickém a německém jazyce. Na linku 112 lze volat i bez mobilního kreditu a i bez sim karty. Je nutnost při výuce zdůrazňovat, že zneužití tísňových linek je trestné. (Codelat, 2012)

Obrázek 2: Čísla tísňového volání

Zdroj: (Komora záchranářů, 2016)

3.2 Obecné pravidla při ohrožení mimořádnou událostí

Získáváme informace z veřejně dostupných zdrojů, jakými jsou rozhlas, televize, vyhláška obecního úřadu. Ve svém okolí varujeme ostatní ohrožené osoby. Zbytečně nezatěžujeme tísňové linky, pomáháme zejména hůře se pohybujícím občanům si, v dané situaci uvědomit, že nás lidský život je to nejdůležitější, co máme a posloucháme pokyny zdravotnických záchranných složek. (Rathauský, 2009)

K vyhlášení všeobecné výstrahy dochází, když už došlo nebo může dojít k ohrožení lidských životů, majetku nebo životního prostředí v důsledku působení mimořádné události. Například povodně nebo únik radioaktivních látek. Dle území, které je zasaženo, je všeobecná výstraha spuštěna v okolí mimořádné události, na území města, kraje nebo celého státu. Tón signálu je kolísavý a trvá po dobu 140 sekund. (VarujmeVás, 2018)

Tón signálu je přerušovaný a trvá po dobu 60 sekund. Tento signál svolává jednotky požární ochrany. (Rathauský, 2009)

Nepřerušovaný tón sirény. Délka tónu je 140 sekund. Provádí se každou první středu v měsíci ve 12 hodin. (Rathauský, 2009)

3.3 Základní pojmy vyučované problematiky

Pojem evakuace znamená přemístění osob, zvířat nebo majetku z ohrožených míst, kde hrozí nebezpečí, na jiné bezpečné místo. Patří mezi složité opatření, které ale zabraňuje velkým ztrátám na lidských životech. Je potřeba dodržovat pokyny záchranných složek a dodržovat zásady při opuštění obydlí, v neposlední řadě sbalit si evakuační zavazadlo. (Krizport, 2018)

Mezi hlavní zásady při opuštění bytu patří vypnutí elektrických spotřebičů, uzavření přívodu plynu a vody, uhašení ohně v topidlech. (Krizport, 2018)

Pokud je kontaminováno okolní prostředí chemickými, biologickými nebo radioaktivními látkami je potřeba chránit dýchací cesty a povrch těla. K ochraně dýchacích cest můžeme použít vlhký kapesník. K ochraně zraku použijeme brýle například lyžařské. Hlavu chráníme pokrývkou hlavy. Tělo kombinézou a nohy chráníme nejlépe vysokými botami. (Rathauský, 2009)

Provádíme, pokud dojde k úniku nebezpečných, chemických látek, které ohrožují lidské zdraví. Ukrytí provedeme zavřením a utěsněním dveří, oken a dalších otvorů v domě. Dáme mokré ručník pod dveře. Neukrýváme se ve sklepě, kde by se mohly držet těžké plyny. (Rathauský, 2009)

U jaderných elektráren, se obyvatelstvo řídí vydanou příručkou, která je vydávána v zóně havarijního plánování v souladu s vnějším havarijním plánem (jodová profylaxe). (Rathauský, 2009)

3.4 Reakce na vznik povodní

Je nutné se informovat na svém obecním úřadě, jak bude probíhat evakuace a kam se bude evakuovat. Pokud víme, že nás povodeň nejpravděpodobněji zasáhne, připravíme si pytle s pískem nebo jiný stavební materiál na utěsnění. Sledujeme sdělovací prostředky. Plníme pokyny, které jsou nám udělovány při evakuaci. Pokyny udělují povodňové orgány obce, Policie ČR, ostatní záchranáři. Je nutné včas opustit ohrožený prostor a připravit si evakuační zavazadlo. (Rathauský, 2009)

Po povodni zkontrolujeme své obydlí, nejlépe od statika. Kontrolujeme rozvody energií. Likvidujeme zasažené potraviny, uhynulé zvířectvo. Provádíme sanační práce vodních zdrojů. V našem případě studny. Získáváme si informace o místech humanitární pomoci. Pokud potřebujeme, vyžádáme si pomoc. Pokud máme uzavřené smlouvy u pojišťovny, příslušné pojišťovny kontaktujeme. (Rathauský, 2009)

3.5 Chování při vzniku požáru

Pokud požár vznikne v uzavřeném prostoru, kde se zrovna nacházíme, nepropadáme panice. Zjistíme, zda v objektu jsou ještě další ohrožené osoby. Pokud ano, snažíme se je zachránit. Když to nejde, zapamatujeme si, kde se zdržují, a sdělíme to zasahujícím hasičům. Požár se snažíme uhasit nebo alespoň zamezit jeho šíření. Zastavíme přívod plynu, vypneme elektrický proud. Varujeme ostatní a voláme na tísňovou linku 150 nebo 112. Nevětráme prostory. Vzduch zvyšuje intenzitu hoření. Evakuujeme se, chráníme si tělo. Namočíme si ručník, a tím tak chráníme dýchací cesty. Snažíme se pomoci špatně se pohybujícím osobám. Poskytujeme potřebné informace zasahujícím hasičům. Odstraňujeme překážky, které mohou omezit postup jednotek požární ochrany. (Rathauský, 2009)

3.6 Zásady chování při úniku radioaktivní látky – Ochranná opatření při radiační mimořádné situaci

Radiační mimořádná situace je situace, při které provádíme ochranná opatření osob. Tato opatření slouží k zamezení působení záření. Tím tak omezujeme jeho škodlivé účinky. Dle naléhavosti dělíme ochranná opatření na neodkladná a následná. Neodkladná opatření jsou evakuace obyvatel, ukrytí obyvatelstva a jodová profylaxe. (SÚJB, 2018)

Následnými ochrannými opatřeními pak pozorujeme vnější ozáření obyvatelstva z kontaminovaného prostředí. K vnitřnímu ozáření může dojít kontaminovanou vodou nebo kontaminovanými potravinami. (SÚJB, 2018)

Je si potřeba uvědomit, že zde máme globální síť pro jadernou bezpečnost, která se bere jako prvek globálního rámce pro jadernou bezpečnost. Organizace IAEA je nejdůležitější světovou organizací v dohledu a kontroly nad jadernou bezpečností. Souvisí se sdílením a spoluprací odborníků, kteří si předávají možné informace a udržují tak stálou jadernou globální bezpečnost. (IAEA, 2018)

Dále byla zařazena organizace, která má na starost jadernou bezpečnost. Organizací v jaderné bezpečnosti je evropské společenství Euroatom. Toto společenství dbá v oblasti jaderného výzkumu na stále se zdokonalující jadernou bezpečnost a na zlepšující se radiační ochranu. (Euroatom, 2018)

Organizace IAEA a evropské společenství Euroatom mezinárodně spolupracují s komisí ICRU (International Commission on Radiation Units). Komise ICRU řeší otázky v problematice kvantitativního měření ionizujícího záření. (ICRU, 2018)

Druhou komisí je ICRP (International Commission on Radiological Protection). Tato komise se zabývá oblastí radiační ochrany. Je potřeba zmínit, že její hlavní náplní je přispívat k prevenci rakoviny a s ní spojených nemocí při vystavení lidského těla ionizujícímu záření. Všechny tyto organizace a komise přispívají k ochraně před nebezpečím ionizujícího záření a na středních školách s těmito tématy, mohou žáci přijít do kontaktu. (ICRP, 2018)

3.7 Vyučovaná témata v programu POKOS

Žáci a studenti jsou v rámci výuky seznamováni se základními informacemi o Armádě České republiky, s jejími základními funkcemi a povinnostmi, a také o jejím působení v rámci zahraničních misí. Dalšími vyučovanými tématy jsou první pomoc a základní průprava chemické ochrany. V chemické ochraně se žáci dozvídají o základních nebezpečných látkách a o jejich negativním působení na lidský organismus. Dalším tématem, kterým se POKOS zabývá, je ochrana před nežádoucími účinky chemických látek. Žákům a studentům se ukazuje vojenské vybavení a používaná vojenská technika. (ZŠ Roveň, 2017)

Současná bezpečnostní situace je diskutována na vládní úrovni. Jedná se o zařazení předmětu „Branná výchova“ do základních a středních škol. Předmět přispěje k povědomí žáků a studentů o ochraně člověka za mimořádných událostí. Žáci a studenti se s bezpečnostními tématy okrajově setkávají v předmětech Občanská výchova a Dějepis. Nejčastějším argumentem pracovníků ve školství a IZS je zhoršená bezpečnostní situace ve světě, a proto zavedení tohoto předmětu přispěje k větší připravenosti a povědomí žáků a studentů o možných rizikových situacích. Jedná se o zařazení komplexně bezpečnostních témat do výuky základních a středních škol. Doufám, že se podaří tuto myšlenku o zavedení předmětu „Branná výchova“ uskutečnit. (Novinky.cz, 2017)

3.8 Vyučovaná témata organizace BESIP

Hlavním vyučovaným tématem organizace BESIP je dopravní výchova dětí. Děti a poté žáci patří mezi nejvíce zranitelné účastníky na silnicích. Je důležité děti již v předškolním věku seznamovat se základními pravidly chování na silnicích. Seznámení dětí s pravidly pohybování se po pozemních komunikacích, kam patří například správné přecházení vozovky, základní dopravní značení, povinné vybavení jízdního kola nebo používání bezpečnostních pásů při jízdě v automobilu. (BESIP, 2018)

Dopravní výchova ve školách je pojata buď s pohledu chodce. Jak se chovat při přecházení vozovky. Zásady správného pohybu na silničních komunikacích. Druhým pohledem je cyklista. Jak již jsem zmínil základní vybavení jízdního kola, zásady jízdy na silnici. Třetím pohledem je cestující. Zásady chování při cestování autem nebo MHD. Dalšími tématy jsou dopravní značky křižovatky nebo první pomoc při dopravní nehodě. (Bezpečné cesty, 2018)

Svoji nezastupitelnou roli v dopravní výchově žáků na základních školách mají dopravní hřiště. Výuka na dopravním hřišti probíhá ve čtvrtém nebo pátém ročníku na základní škole. Jde především o praktickou zkušenost žáků v situacích, které se podobají reálnému provozu na silničních komunikacích. Samozřejmě je nejdůležitější správně koordinovat teoretickou a praktickou výuku. Žáci jsou po absolvování přezkoušení s nabitých znalostí a vědomostí. (AMK ČR, 2018)

3.9 *Příklad vzdělávání pedagogů v oblasti výuky témat „Ochrana člověka za mimořádných událostí a běžných rizik“*

Jak vlastně Hasičský záchranný sbor školí pedagogy ze základních a středních škol? Výuka témat, která řeší naše zdraví a bezpečnost, jsou již mnoho let nezbytnou součástí školní výuky. V Plzeňském kraji pořádá hasičský záchranný sbor kraje školící kurzy pro pedagogy. Školy o ně projevují velký zájem. (HZS ČR, 2018)

Je potřebné, aby se pedagogové uměli nejen postarat o své žáky v nebezpečných situacích, ale také jim musí umět předat informace, které jsou nezbytné k tomu, aby uměli těmto rizikovým situacím předcházet. Cílem má být to, aby žák dokázal správně vyhodnotit vzniklou událost a adekvátně zareagovat. V dubnu roku 2018 proběhla školící akce v Plzni a Rokycanech, kterého se celkem účastnilo 52 pedagogů. V programu byly zařazeny nejen přednášky daných témat, ale zpestřením programu byla návštěva operačního a informačního střediska a požární stanice. (HZS ČR, 2018)

3.10 *Působení žáků v občanských spolcích a jejich důležitost pro společnost*

Sbory dobrovolných hasičů se začaly objevovat na našem území v padesátých letech 19. století a postupně se rozšiřovaly po celém území Čech, Moravy a Slezska. Sbory dobrovolných hasičů doplňují práce profesionálních hasičských sborů. A činnosti firemních hasičských sborů. Dobrovolné sbory jsou v České republice součástí IZS. Po právní stránce jsou samostatné. Jsou organizační složkou občanských sdružení. Finance na jejich provoz dodávají obce nebo jsou sponzorovány firmami. Jsou výjezdovými součástmi sborů. (SDH Praha 1, 2018)

Členové těchto jednotek musí splnit 40 hodin školení. Nejen teoretických ale i praktických. Dobrovolní hasiči kromě likvidace požárů, zasahují také při vzniku povodní, živelných událostí a pomáhají při dopravních nehodách. Spolupracují také při poskytování prevence. (SDH Praha 1, 2018)

V současnosti je u JSDHO v celé České republice kolem 70 tisíc dobrovolných hasičů. Mnoho JSDHO mají také dětské oddíly a už zde začíná první výchova dětí, jak se správně zachovat při vzniku mimořádných událostí a jak zareagovat. Působení žáků u těchto občanských spolků jim dává velmi podstatné základy k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí a proto je důležité na to klást důraz. (SDH Praha 1, 2018)

3.11 Červený kříž

Červený kříž jako organizace vznikl roku 1863. Jeho hlavním cílem je zajistit pomoc obětem ozbrojených konfliktů. Hlavním úkolem červeného kříže je poskytování humanitární pomoci. (ICRC, 2018)

Jeho oblastí je hlavně humanitární, sociální a zdravotně – výchovná činnost. Jedná se o všeobecně prospěšnou činnost, která je důležitá při výuce témat. (ČČK, 2018)

Obrázek 3: Český Červený Kříž

Zdroj: (Jihočeský kraj, 2014)

4 ZAČLENĚNÍ TÉMAT OCHRANY ČLOVĚKA ZA BĚŽNÝCH RIZIK A MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ DO ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Základem je osvojení si dovedností nejen teoretických ale i praktických. Pro efektivitu výuky je doporučena zážitková pedagogika. Do zážitkové pedagogiky patří praktický nácvik nebo simulační hry. Rozsah a vědomosti musíme zvolit přiměřeně ke schopnostem a věku žáků. (MŠMT, 2003)

Průřezová témata z oblasti ochrany obyvatelstva jsou vyučována následovně. Za prvé jako součástí vybraných předmětů vyučovaných na základních školách. Příkladem jsou Člověk a svět práce, Zeměpis nebo Chemie. Za druhé je to forma tzv. výukových bloků. Celkový rozsah těchto bloků je 6 vyučovacích hodin. Z toho 2 hodiny je teoretická výuka a 4 hodiny kombinace teoretické a praktické výuky. (ZŠ Jana Wericha, 2018)

Cílem začlenění témat z oblasti ochrany obyvatelstva je obeznámit žáky s tím jakou má úlohu stát při vzniku mimořádných událostí. Je potřeba, aby si žáci uvědomili, že cílem je chránit životy, zdraví, majetek a kulturní hodnoty. Upozorňovat na to, že nejdůležitější je ochrana našeho života a pomoc ostatním zasaženým lidem mimořádnou událostí. Připravit žáky tak, aby vnímali okolní prostředí, ve kterém žijí. (ZŠ Lovosice, 2018)

4.1 1. Ročník – rozložení témat učiva na prvním stupni základní školy

Cílem výuky je u žáků rozvíjet význam jak předcházet rizikům a dbát na zásady preventivního chování. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žák dokáže chápat konkrétní rizika spojená s nebezpečím běžného života. S nebezpečím se žák může setkat v dopravě, sportu nebo při jiné zájmové činnosti. Dokáže přivolat pomoc. V případě nutnosti dokáže zatelefonovat na linku tísňového volání. (MŠMT, 2003)

4.1.1 Učivo – vyučovaná témata

Sebeochrana, pomoc a předcházení nebezpečným rizikům: potřebná telefonní čísla, kdy, jak a koho přivolat, pokud se něco stane, jak se chránit a prevence úrazů, zásady při odchodu z domova, volba správné a bezpečné cesty do školy, nebezpečná místa v okolním prostředí. (MŠMT, 2003)

Pojmy Oheň a Požár: předcházení vzniku požáru, největší rizika vzniku požáru, jak se chránit při požáru a jak zavolat o pomoc. (MŠMT, 2003)

4.2 2. Ročník

Cílem výuky žáků je rozvíjení znalosti o nebezpečí, odhadnout riziko a správně se mu vyhnout. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žák dokáže přečíst nebezpečnou situaci, podle zásad se bezpečně chová během běžných životních situací. (MŠMT, 2003)

4.2.1 Učivo – vyučované témata

Pojem První pomoc: správné zajištění pomoci při rizikových situacích příkladem je volání na tísňové linky, pravidla při poskytování pomoci u lehkých poranění. (MŠMT, 2003)

Péče o zdraví a předcházení nebezpečným rizikům: pravidla při poskytování první pomoci při drobných úrazech, bezpečné chování při běžných životních situacích. (MŠMT, 2003)

Požáry a možná rizika: značení základních nebezpečných látek, základní bezpečnostní tabulky, kam patří například označení elektrického proudu, chování při požáru, přivolání a nahlášení požáru. (MŠMT, 2003)

Osobní bezpečí, ochrana fyzického a psychického zdraví: jak se umět vypořádat se strachem, vysvětlení pojmů jako lhostejnost, zbabělost, přátelství, příklady z běžného života. (MŠMT, 2003)

4.3 3. ročník

U žáků zlepšujeme schopnost rozpoznání pojmů varování a nebezpečí, označení uzávěrů, popsat svou pozici v prostředí, které neznají, zhodnotit možné následky bezdůvodného telefonování na čísla tísňových linek. Jednotlivými výstupy RVP jsou: pokud popíšeme konkrétní příklady, dokáží žáci rozpoznat mimořádnou událost, osvojují si telefonní čísla na tísňové linky, poznají signál „Všeobecná výstraha“, osvojují si základy chování při požárech nebo mimořádných událostech. (MŠMT, 2003)

4.3.1 Učivo – vyučované témata

Pojem První pomoc: zde rozvíjíme učivo z druhého ročníku, k běžným poraněním postupně přidáváme těžší zranění. (MŠMT, 2003)

Pojem Mimořádná událost: seznámení s pojmem, typy mimořádných událostí (povodně, požáry, vichřice, laviny), varování před nebezpečím, jak správně volat na tísňové linky. (MŠMT, 2003)

Ohně a Požáry: nebezpečí při používání zábavní pyrotechniky.

Péče o zdraví a předcházení rizikům: bezpečné chování v různých životních situacích, nebezpečí za tmy a při setkání s neznámou osobou, rizikové chování spojené s pojmy šikana, drogy nebo fyzické násilí, také postup, jak pomoci při vzniku mimořádné události. (MŠMT, 2003)

4.4 4. ročník

Cílem výuky je rozvíjet u žáků schopnosti pohybu ve známém prostředí i v neznámém prostředí pomocí map, plánů. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žáci charakterizují možné příčiny, které mohou vést ke vzniku úrazů, poskytnou základy první pomoci při běžných úrazech, dokáží popsat integrovaný záchranný systém, poznají rizikové situace a dokážou rozpoznat rizikové osoby. (MŠMT, 2003)

4.4.1 Učivo – vyučovaná témata

Osobní bezpečí, psychické a fyzické zdraví: opakování z minulého ročníku, vysvětlení pojmů strach, stres, statečnost, konkrétní příklady ze života, objevování cizího prostředí, evakuace, označení uzávěrů plynu, elektřiny, označení východů z budovy, příkladem je škola, bezpečné chování v tíživých životních situacích a při mimořádných událostech, které ohrožují naše životy, zdraví, majetek a životní prostředí, nález neznámého předmětu. (MŠMT, 2003)

Požáry a možná rizika: rizika vzniku požáru, požáry v přírodě, požár v lese.

Péče o zdraví a první pomoc: použití obvazového materiálu na různé části lidského těla, rizika, které mohou vzniknout při pobytu u vody (skoky do vody, přecenění sil, nebezpečí jezů, záchrana tonoucího, co se může dít při nebezpečných situacích. (MŠMT, 2003)

4.5 5. ročník

Cílem výuky je rozvíjet dovednosti žáků v první pomoci včetně i základů resuscitace. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žáci dokáží charakterizovat příčiny vzniku úrazů, preventivním chováním se úrazům dokáží vyhnout, při vzniklých úrazech dokáží poskytnout první pomoc, popíší funkce integrovaného záchranného systému, osvojují si základní pravidla při hašení požáru, poznají rizikové situace a dokáží rozpoznat rizikové osoby. (MŠMT, 2003)

4.5.1 Učivo – vyučované témata

Opakování učiva z minulých ročníků.

Pojem Integrovaný záchranný systém: základní složky IZS, jeho význam při řešení mimořádných událostí. (MŠMT, 2003)

Požáry a možná rizika: zásady chování při požáru, možnosti hašení požárů, rozeznání hasicích přístrojů, nácvik evakuace při vzniku požáru, evakuační plán – plánek evakuačního plánu, požární signalizace, únikové cesty a jejich druhy. (MŠMT, 2003)

Péče o zdraví a první pomoc: praktická ukázka resuscitace na figuríně, nahlášení vzniklé události opět formou praktického nácviku, rizika a prevence při letních a zimních sportech (cyklistika, bruslení atd.), rizika otrav a její příznaky a příčiny, rizika při používání elektrických a plynových spotřebičů. (MŠMT, 2003)

Ochrana a podpora duševního a fyzického zdraví: základy při řešení stresových situací, nebezpečí na internetu, vysvětlení pojmů (šikana, lhostejnost, diskriminace, kyberšikana, linka bezpečí, životní hodnoty atd.) (MŠMT, 2003)

4.6 6. ročník – rozložení učiva na druhém stupni základní školy

Cílem výuky je rozvíjet u žáků schopnosti chovat se správně v případě vzniku mimořádné události a při následné evakuaci. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žáci popíší možná rizika, která mohou vést ke vzniku mimořádné události, poznají signál „Všeobecné výstrahy“, získávají základní znalosti jak se zachovat při evakuaci, osvojují si základní zásady chování při povodních, haváriích, dokáží poskytnout první pomoc. (MŠMT, 2003)

4.6.1 Učivo – vyučovaná témata

Roztřídění mimořádných událostí: mimořádné události způsobené přírodou, antropogenní události. (MŠMT, 2003)

Pojem Varovný signál „Všeobecná výstraha“: druhy signálů, jak se zachovat při signálu, opuštění bytu, všeobecné zásady, rozdíly signálů a jejich funkce, jednotlivé ukázky signálů. (MŠMT, 2003)

Pojem Evakuace: průběh evakuace, zásady evakuace, příprava evakuačního zavazadla, evakuační střediska. (MŠMT, 2003)

Pojmy Ukrytí a nouzové přežití: vysvětlení jednotlivých pojmů.

Povodně: bleskové povodně, přívalové deště, rozvodněná vodní díla, co to jsou povodně, jak vznikají, jaké největší povodně nás v minulosti postihly. (MŠMT, 2003)

Péče o zdraví a první pomoc: situace, které mohou ohrozit náš život, polohování – praktickým nácvikem si žáci osvojí jednotlivé polohy, transport raněného, pomoc při vzniku dopravní nehody, základy první pomoci při úrazech elektrinou, otřesu mozku nebo epileptických záchvatech atd. (MŠMT, 2003)

Ochrana a podpora duševního a fyzického zdraví: prevence šikany a agresivity, techniky zvládání stresových situací, návykové látky – prevence proti drogám, prevence rizik, které mohou vzniknout s používáním internetu. (MŠMT, 2003)

4.7 7. ročník

Cílem výuky v tomto ročníku je rozvíjení a osvojování si nabytých znalostí potřebných pro předcházení požárů a správné reagování v případě vzniku požárů. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žáci dokáží popsat rizika vzniku požárů, charakterizují jednotlivé hasicí přístroje a osvojí si na jaké látky je použít, umí bezpečně opustit prostor zasažený požárem, umí poskytnout základní první pomoc při popáleninách, prevencí se aktivně vyhýbá rizikům úrazů, umí zareagovat, pokud nastane nebezpečná situace a poskytne pomoc blízkému člověku. (MŠMT, 2003)

4.7.1 Učivo – vyučovaná témata

Požáry a možná rizika: jednotlivé rozdíly mezi ohněm a požárem, jaké jsou možná rizika vzniku požáru (zvýšená teplota, kouř, toxicita atd.), příčiny, postupy, manipulace v případě vzniku požáru, manipulování s ohněm v přírodě, nebezpečnost hořlavých látek a jejich třídění podle hořlavosti, hasicí přístroje – jejich použití podle materiálu. (MŠMT, 2003)

Ochrana před úrazem způsobený elektrickým proudem: nebezpečí lezení na sloupy s vysokým elektrickým napětím, lezení na vlakové vagóny, nebezpečí poškozených zásuvek, šňůr a dalších materiálů. (MŠMT, 2003)

Péče o zdraví a první pomoc: praktický nácvik resuscitace na figuríně, poranění hrudníku a břicha, otravy alkoholem, ošetření tepelných poranění, vnitřního a vnějšího krvácení, ošetření řezných, bodných, sečných a střelných ran, poranění a poleptání oka. (MŠMT, 2003)

Ochrana a podpora psychického a fyzického zdraví: prevence šikany a agresivity, prevence záškoláctví, drogová prevence – druhy jednotlivých drog, fyzické a psychické účinky drog na zdraví, poskytnutí psychosociální pomoci, rozeznání stresových situací, trávení volného času – postavení v partě. (MŠMT, 2003)

4.8 8. ročník

Cílem výuky je rozvíjet u žáků schopnosti poznávat příčiny a projevy rizikového chování a rizikových činností. Klade se důraz na to, že tyto situace mohou mít vliv na psychické a fyzické zdraví. Aplikují se zásady chování při antropogenních mimořádných událostech. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žáci znají prevenci během jednání a rozhodování v běžném životě, dokáží popsat událost způsobenou antropogenními vlivy, pokud by vznikla antropogenní událost, dokáží se chránit, popíší pravidla chování při dekontaminaci, charakterizují fyzické a psychické násilí a jak se před ním chránit, charakterizují protiprávní chování. (MŠMT, 2003)

4.8.1 Učivo – vyučovaná témata

Pojem Integrovaný záchranný systém: význam IZS, charakteristika základních i ostatních složek, záchranné a likvidační práce. (MŠMT, 2003)

Pojmy Mimořádná událost, krizová situace, krizové stavy, krizové řízení: základní charakteristika pojmů. (MŠMT, 2003)

Pojmy Individuální a improvizovaná ochrana: základní charakteristika pojmů, prostředky, jejich využití. (MŠMT, 2003)

Pojem Havárie, antropogenní události: základní charakteristika, nejčastější havárie, následky havárií, značení nebezpečných látek. (MŠMT, 2003)

Havárie, při kterých dochází k úniku nebezpečných látek: druhy nebezpečných látek, nejčastější typy havárií, prevence před vznikem havárie, dekontaminace, následky havárií, šíření nebezpečných látek. (MŠMT, 2003)

Havárie jaderných energetických zařízení: jak fungují jaderné elektrárny, účinky ionizujícího záření a jeho možné dopady, jak se chovat při vzniku radiační havárie. (MŠMT, 2003)

Pojmy Terorismus a extremismus: formy, typy terorismu i extremismu, podezřelé předměty, bomby, výbušné látky. (MŠMT, 2003)

Péče o zdraví a první pomoc: nácvik resuscitace, zajištění základních životních funkcí, ošetření při poranění páteře, první pomoc při úrazu elektrickým proudem, otravy a křečové stavy, záchrana tonoucího. (MŠMT, 2003)

Psychické onemocnění, prevence fyzického a duševního násilí: nikotin, gambling, alkohol, rozpoznání stresových situací, poskytnutí psychosociální pomoci. (MŠMT, 2003)

4.9 9. ročník

Cílem výuky je rozvíjet u žáků aplikování bezpečného chování při mimořádných událostech způsobené naturogenními vlivy, znají aplikaci prevence v péči o zdraví, dokáží poskytnout první pomoc při poranění nebo úrazu. Jednotlivými výstupy RVP jsou: žáci dokáží uplatnit získané preventivní postupy v každodenním životě, popíší mimořádné události vzniklé naturogenními vlivy, znají zásady chování při mimořádných událostech, prakticky si osvojují základní způsoby chování v přírodě, dokáží se orientovat v situacích, při kterých hrozí násilné jednání, dokáží se vyhnout rizikovému prostředí. (MŠMT, 2003)

4.9.1 Učivo – vyučovaná témata

Popis mimořádných událostí způsobené přírodními živly: vznik těchto událostí, jednotlivé příklady mimořádných událostí způsobené přírodními vlivy (bouře, laviny, dlouhodobá sucha atd.), jak se správně chovat při vzniku mimořádné události způsobené přírodními vlivy. (MŠMT, 2003)

Jak přežít v přírodě: rozdělení ohně, orientace v přírodě, tvorba přístřešku, lesní plody, živočichové, způsoby signalizace. (MŠMT, 2003)

Prevence úrazů, které mohou vzniknout při práci, bezpečné chování

První pomoc a péče o zdraví: pokračující nácvik resuscitace, zásady chování při dopravní nehodě, ošetření po úrazu elektrickým proudem, poranění kostí, svalů, kloubů šlach, infarkt, mozková cévní příhoda, cukrovka a další nemoci. (MŠMT, 2003)

Fyzické a psychické násilí a jeho prevence: prevence násilí u slabších jedinců, násilí na dětech, drogy, přenosné choroby, působení stresu na lidský organismus, poskytování psychosociální pomoci při mimořádných událostech. (MŠMT, 2003)

4.10 *Metody a formy práce při výuce*

Formy a metody práce musí být voleny tak, aby byly vybírány s ohledem na učivo jednotlivých ročníků. Také musí být brán ohled na výsledky vzdělávání, kterých chceme dosáhnout. Jednotlivé metody a formy si pedagogové volí dle sebe podle nabytých zkušeností. Berou přitom ohled na charakter daného předmětu a na potřeby žáků nebo studentů. (MŠMT, 2003)

Při výuce uplatňují vhodnou motivaci. Motivace poskytuje stimulaci žáků při práci. Je důležité klást důraz na podporu samostatné práce žáků. Hlavně je nezbytné klást důraz na samostatnost, ale také na týmovou práci mezi žáky nebo studenty. Cílem je záměr odpovídajícího ohodnocení a je důležité, aby si žáci uvědomili své možnosti a své postoje. (MŠMT, 2003)

K tomu můžeme využívat samostatnou nebo kooperativní činnost, přípravu referátů, prezentace, malování nebo společné hodnocení a další metody dle uvážení. Pro teoretickou výuku používáme především názorné pomůcky, které pomáhají žákům v porozumění při výuce. Jsou to například výuková videa, počítače, interaktivní tabule, exkurze nebo použití internetu. (MŠMT, 2003)

Pro praktické procvičování učiva používáme formy praktického cvičení, her a různých soutěží, pokusy, projekty, výuku v terénu, simulační situace a patří sem nezanedbatelně spolupráce s IZS a spolupráce s neziskovými organizacemi. Sem patří různé besedy nebo přednášky. (MŠMT, 2003)

Problematika výuky témat za běžných rizik a mimořádných událostí je ta, že je propojena v mnoha vyučovaných předmětech a je potřeba klást důraz na propojenost učiva. Klade se důraz na opakování vyučovaných témat z absolvovaných ročníků a na jejich systematické opakování. Postupně v jednotlivých ročnících na problematiku navazujeme. Praktické nácviky pomohou žákům použít teoretické zkušenosti. Naším cílem je, aby žák nebo student samostatně dokázal použít získané zkušenosti při řešení praktických úkolů. (MŠMT, 2003)

Důležité je zdůraznit, že HZS ČR a nezisková organizace Centrum pro bezpečný stát společně provozují portál ochrany člověka za mimořádných událostí, kde si kladou za hlavní cíl, aby na portálu byly připraveny pomůcky k výuce, jakými jsou nástroje a pomůcky pro pedagogy vyučující nejen na základních a středních školách, ale i na školách mateřských. (OČMU, 2017)

Na závěr je potřeba konstatovat, že během posledních dvou let bylo vytvořeno mnoho materialních, ale i personálních podmínek ke zkvalitnění výuky žáků a studentů. Byly zpracovány i učebnice, které mají pomoci při výuce pedagogům. V oblasti ochrany obyvatelstva a bude záležet jen na jednotlivých žácích a studentech, zda nabyté informace ze školy dokáží použít nejen k ochraně svého života, ale dokáží pomoci i druhým. (Čech, 2004)

5 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZA

Cíl práce: Zkoumání realizace výuky „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na vybraných základních a středních školách v Plzeňském kraji ve vztahu k naplňování rámcově vzdělávacích programů základního vzdělávání.

Hypotéza: Realizace výuky „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na základních a středních školách je standardně na vysoké úrovni.

6 OPERACIONALIZACE POJMŮ

Ochrana obyvatelstva: ochranu obyvatelstva je zajišťována státem, ale každý občan by měl být seznámen s ním jak se chovat při vzniklé mimořádné události. Občan, který je obeznámen s problematikou lépe překoná strach a nepřidělává zbytečnou práci zasahujícím záchranářům. (Danielovská, 2003)

Mimořádná událost: „*Mimořádnou událostí se rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*“. (Zákon č. 239/2000 Sb.)

7 METODIKA

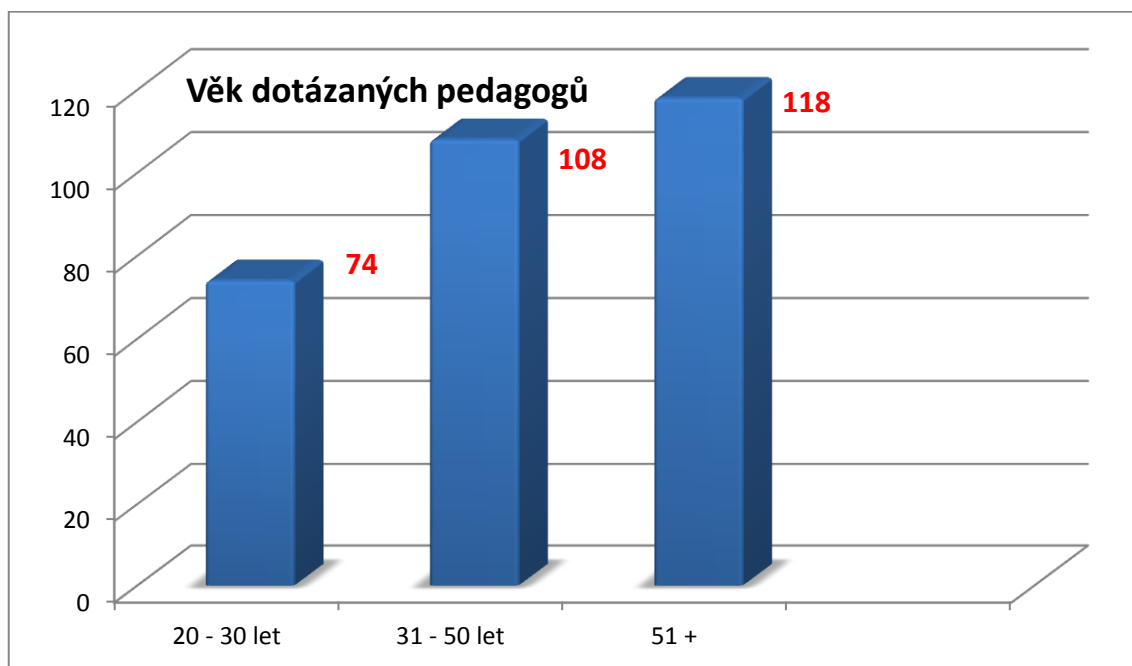
Před zpracováním této diplomové práce na téma výuky témat „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na základních a středních školách byly provedeny rešerše pramenů a literatury na dané téma. Na základě stanoveného cíle bylo zpracováno dotazníkové šetření pro pedagogické pracovníky s prvky kvantitativního výzkumu. Následně byla oslovena cílová skupina pedagogů na vybraných základních a středních školách, kterou jsem oslovil dotazníkovým šetřením. Dotazníkové šetření bylo vyhodnoceno za pomoci statistických metod. Dotazníkové šetření bylo sestaveno za čtrnácti otázek. Otázka číslo jedna informativně zkoumala věk dotázaného pedagoga. Věk jsem rozdělil do tří věkových kategorií, 20 – 30 let, 31 – 50 let a 51 +. V otázce číslo dvě, jsem se dotazoval, zda pedagogové vědí o tom, že školní vzdělávací plány v rámci předmětů přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, občanská nauka obsahují i témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Otázka byla uzavřená a obsahovala tři odpovědi, „Ano“, „Ne“ a „Nevím“. Otázka číslo tři zněla, zda probíhá ve výuce jednotlivých pedagogů k výuce v oblasti ochrany obyvatelstva. Znovu to byla uzavřená otázka a obsahovala tři odpovědi, „Ano“, „Ne“, „Nevím“. Tyto otázky jsem položil, protože jsem chtěl zjistit, zda pedagogové vědí o tématech ochrany obyvatelstva a jestli v jejich výuce témata z problematiky ochrany obyvatelstva probíhají. Otázka číslo čtyři se dotazovala, v jakém předmětu pedagogové témata z oblasti ochrany obyvatelstva realizují. Vybral jsem tři předměty „Výchova k občanství“, „Výchova ke zdraví“, „Člověk a svět práce“ a „Jiné předměty“. Tyto tři předměty jsem vybral, protože jsem v nich předpokládal největší výskyt témat z oblasti ochrany obyvatelstva. Otázkou číslo pět jsem se ptal na témata, která pedagogové vyučují. Otázkou číslo šest jsem se dotazoval, zda probíhají na školách výukové semináře nebo přednášky na témata ochrany obyvatelstva. Otázka byla uzavřená s odpověďmi „Ano“, „Ne“. Otázkou číslo sedm jsem se chtěl informovat, zda na školách probíhají pravidelná cvičení evakuace. Opět to byla uzavřená otázka „Ano“, „Ne“.

Otázkou číslo osm jsem se ptal pedagogů, zda vědí, kdo pořádá semináře na témata ochrany obyvatelstva. Je to uzavřená otázka, kde jsem zvolil čtyři odpovědi „HZS ČR“, „Policie ČR“, „ZZS“ a „Jiné“. Na to navazovala otázka číslo devět, kde jsem se dotazoval, zda školy využívají externích lektorů a z jaké organizace. Znovu uzavřená otázka „Ano“, „Ne“ plus pedagogové doplňovali z jaké organizace HZS ČR, Policie ČR, ZZS.

Otázkou číslo deset jsem se dotazoval pedagogů, zda řeší ve výuce působení žáků v občanských spolcích a zmiňují jejich význam pro společnost. Je to uzavřená otázka s odpověďmi „Ano“, „Spíše Ano“, „Spíše Ne“, „Ne“. Otázku jsem položil, protože si myslím, že působení žáků v občanských spolcích přispívá k jejich objektivnímu pohledu na svět a společnost. Otázkou číslo jedenáct jsem se dotazoval pedagogů, zda je z jejich pohledu rozsah výuky témat souvisejících s ochranou obyvatelstva dostatečný. Znovu uzavřená otázka s odpověďmi „Ano“, „Spíše ano“, „Spíše ne“, „Ne“. Na ní navazovala otázka číslo dvanáct, která byla otevřená, a chtěl jsem, aby pedagogové doplnili témata, která by měla být doplněna do výuky. Tyto otázky jsem položil, protože jsem chtěl zjistit, zda je rozsah vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva dostatečný, nebo podle pedagogů by měla být výuka rozšířena o další témata. V otázce číslo třináct jsem se dotazoval, zda pedagogové v rámci řádného studia na Pedagogické fakultě nebo v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků absolvovali vzdělání v tématech ochrany obyvatelstva. Je to uzavřená otázka s odpověďmi „Ano“, „Ne“. Otázku jsem položil, protože jsem chtěl vědět, zda probíhá výuka ochrany obyvatelstva u pedagogů již na Pedagogických fakultách. Poslední otázka čtrnáct byla otevřená a pedagogové uváděli své náměty, které by doplnili.

Dotazník byl konstruován dvěma směry. Na základě typu odpovědi do dvou oblastí – oblast dvě a oblast tři. Na základě obsahu do dvou oblastí – oblast jedna a oblast čtyři. Jedna otázka jen informativně zkoumala věk pedagoga (respondenta). (Záškodný et al., 2011)

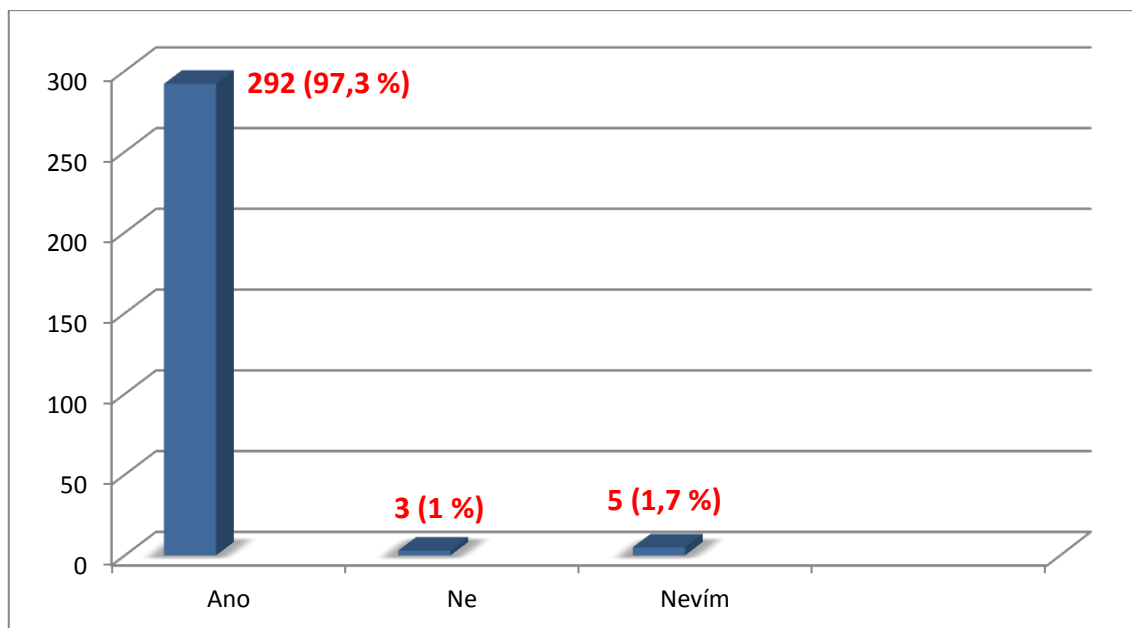
8 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obrázek 4: Výsledky dotazníkové šetření. – Otázka na věk pedagoga.

Zdroj: Vlastní.

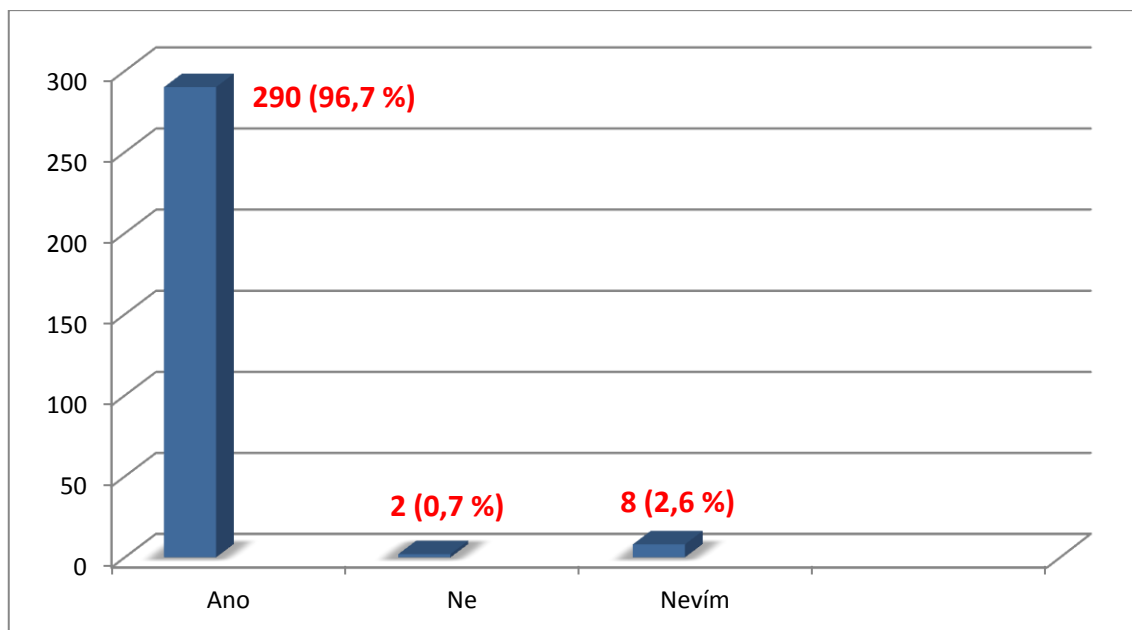
U otázky číslo jedna, bylo dotazováno, na věkové rozmezí každého pedagoga ze vzorku tří set pedagogů bylo 74 pedagogů mezi 20 až 30 rokem. Pedagogů mezi lety 31 – 50 bylo celkem 108 a pedagogů, kteří nám vyplnili dotazník nad 51 + bylo 118.

Obrázek 5: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo dvě: Víte o tom, že školní vzdělávací plány v rámci předmětů přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, občanská nauka obsahují i témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

Zdroj: Vlastní.

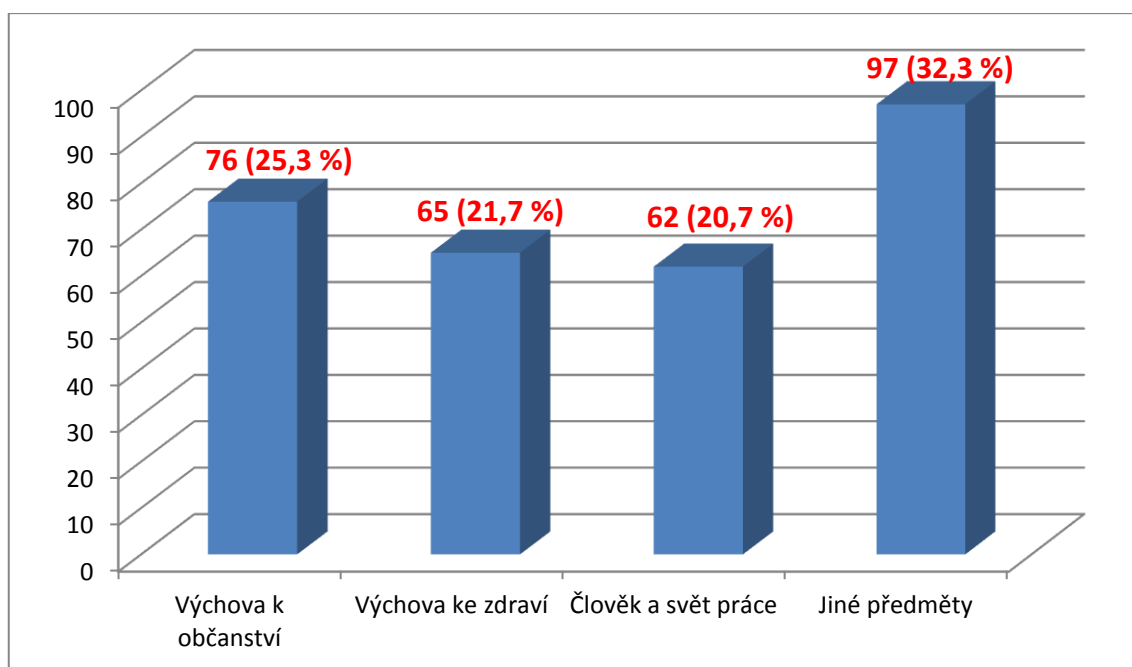
U otázky číslo dvě bylo potvrzeno, že většina pedagogů na základních a středních školách mají ponětí o tom, že školní vzdělávací plány v rámci výše zmíněných předmětů obsahují témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Odpovědi Ne a Nevím bylo minimum. Odpověď „Ano“ zvolilo 292 pedagogů 97,3 %, odpověď „Ne“ zvolili 3 pedagogové 1 % a odpověď „Nevím“ zvolilo 5 pedagogů 1,7 %.

Obrázek 6: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo tři: Probíhá ve Vaší výuce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva?

Zdroj: Vlastní.

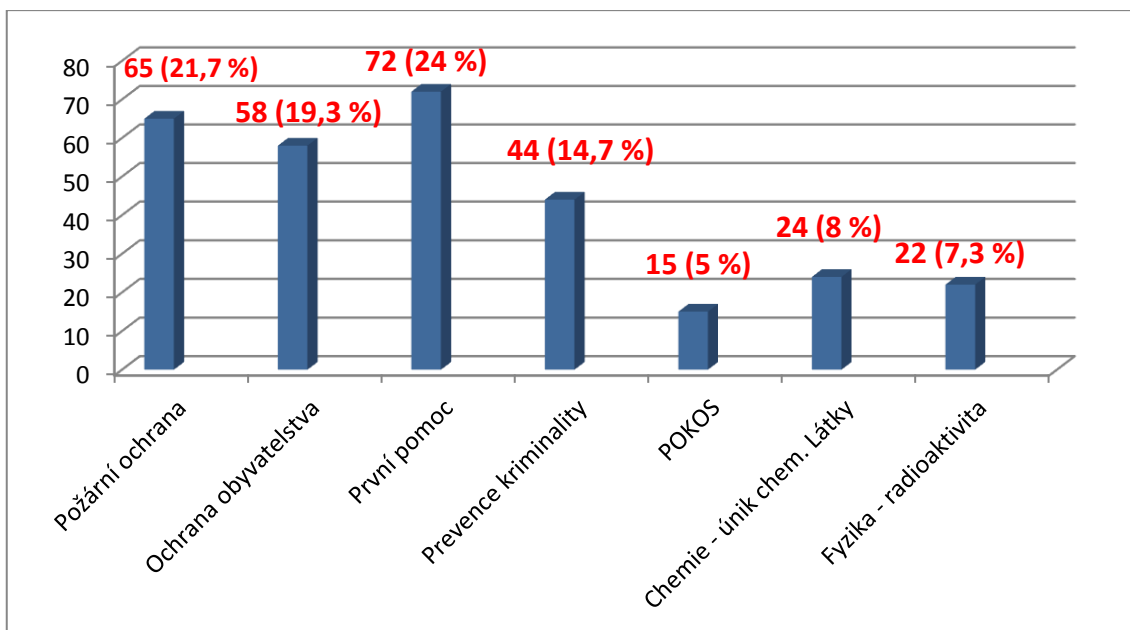
U otázky číslo tři bylo tázáno, zda v jejich výuce probíhá vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva. I zde většina pedagogů odpověděla, že výuka v této oblasti probíhá. Odpověď „Ano“ zvolilo 290 pedagogů 96,7 %, odpověď „Ne“ zvolili 2 pedagogové 0,7 % a odpověď „Nevím“ zvolilo 8 pedagogů 2,6 %.

Obrázek 7: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo čtyři: V jakém předmětu realizujete témata z oblasti ochrany obyvatelstva?

Zdroj: Vlastní.

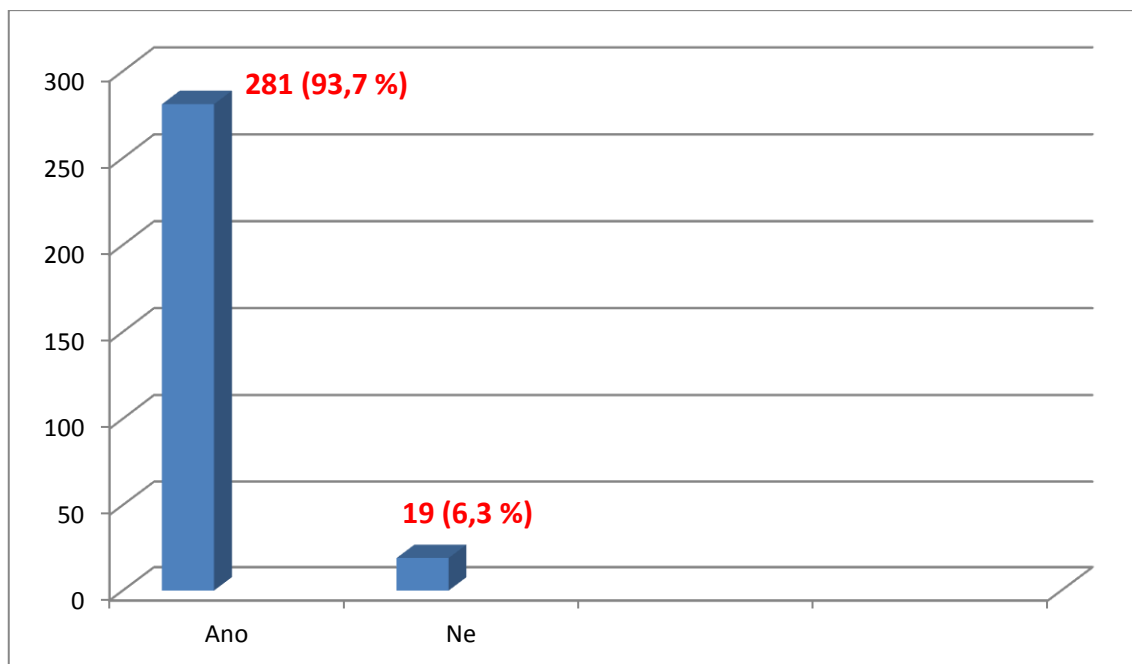
U otázky číslo čtyři bylo dotazováno, v jakých předmětech pedagogové svoji výuku realizují. Zvolili jsme tři předměty, u kterých jsme předpokládali, že bude největší četnost. Těmito předměty byly Výchova k občanství, kterou označilo 76 pedagogů 25,3 %, Výchova ke zdraví, kterou označilo 65 pedagogů 21,7 %, Člověk a svět práce označilo 62 pedagogů 20,7 %. Další pedagogové uvedli další předměty, ve kterých realizují výuku témat ochrany obyvatelstva. Těmito vyučovanými předměty byly Prvouka, Přírodopis, Občanská výchova, při které se vyučují praktická cvičení tzv. dílny, Chemie, Fyzika, Zeměpis, Tělesná výchova, Projektové dny, Biologie nebo kombinace výše uvedených předmětů. Tuto možnost označilo 97 pedagogů 32,3 %.

Obrázek 8: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo pět: Jaká témata vyučujete? (Pokud vyučujete více oblastí, označte více možností.)

Zdroj: Vlastní.

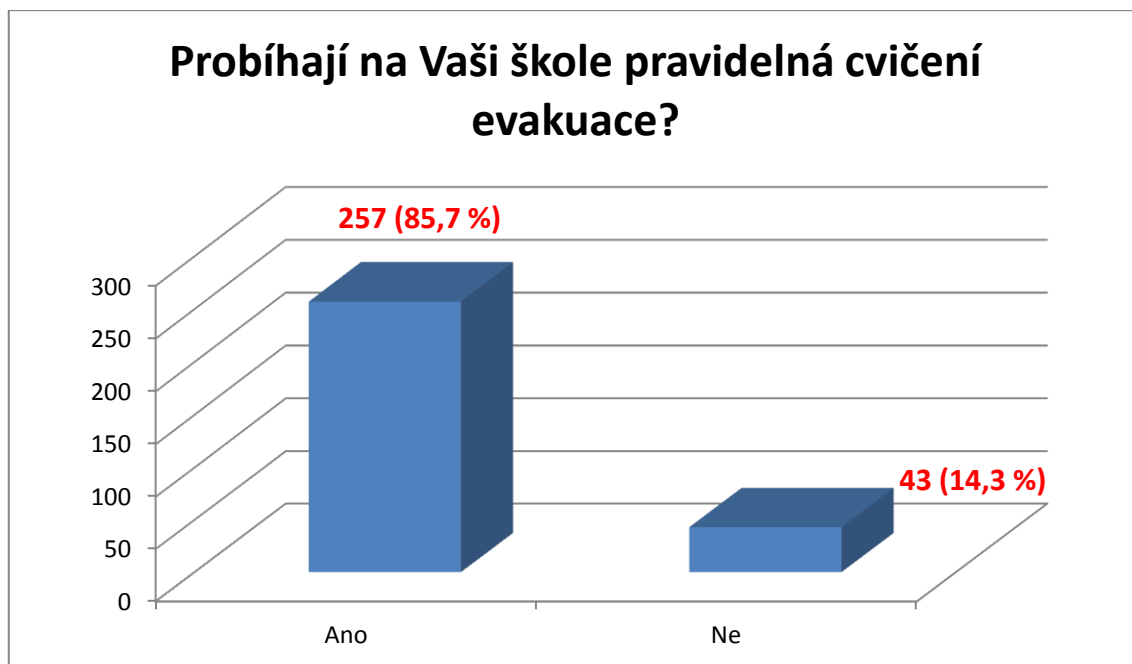
Otázka číslo pět se dotazovala, jaká témata pedagogové vyučují. Všechny námi zvolená témata byla označená, z toho nejvíce byla označována témata Požární ochrany, kterou označilo 65 pedagogů 21,7 %, Ochrany obyvatelstva, kterou označilo 58 pedagogů 19,7 % a První pomoci, kterou označilo 72 pedagogů 24 %.

Obrázek 9: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo šest: Probíhají na Vaši škole, výukové semináře nebo přednášky na téma ochrana obyvatelstva? (Např. projektové dny s IZS – Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Záchraná zdravotnická služba)

Zdroj: Vlastní.

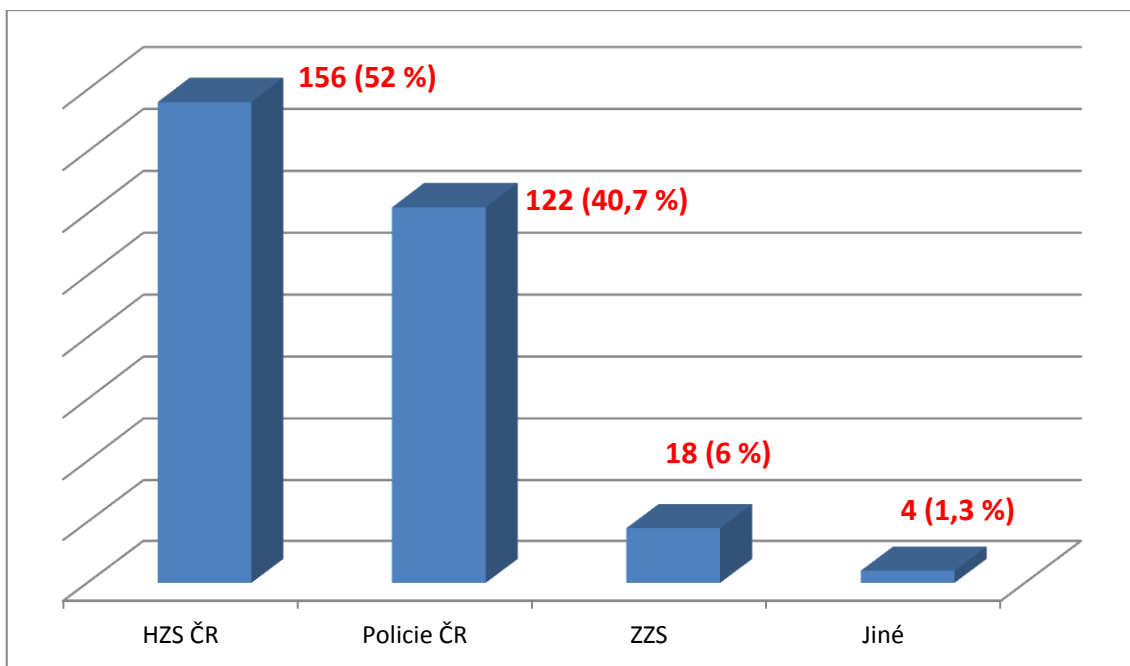
Otázka číslo šest se dotazovala, jestli na školách kde pedagogové vyučují, probíhají projektové dny s IZS. Valná většina škol tyto projektové dny s Integrovaným záchranným systémem pořádá. Odpověď „Ano“ zvolilo 281 pedagogů 93,7 %, odpověď „Ne“ zvolilo 19 pedagogů 6,3 %.

Obrázek 10: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo sedm: Probíhají na Vaši škole pravidelná cvičení evakuace?

Zdroj: Vlastní.

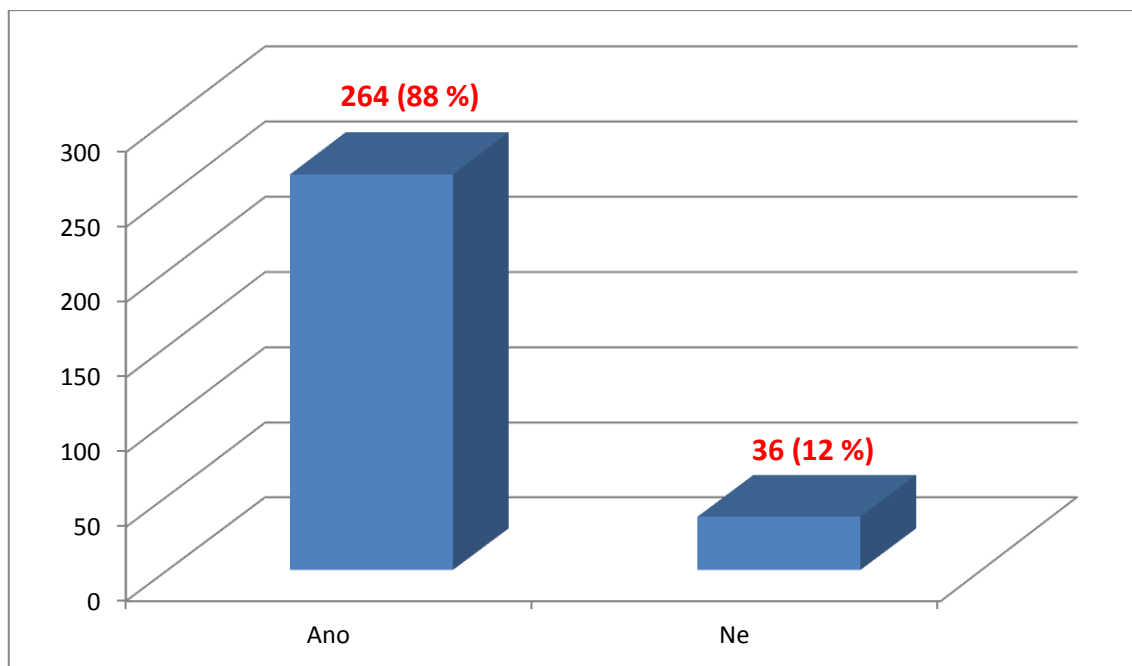
Otázka číslo sedm se dotazovala na pravidelná cvičení evakuace. Velká většina pedagogů uvedla, že cvičení evakuace u nich probíhá. Odpověď „Ano“ zvolilo 257 pedagogů 85,7 %, odpověď „Ne“ zvolilo 43 pedagogů 14,3 %.

Obrázek 11: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo osm: Kdo podle Vás výukové semináře na témata ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí nabízí?

Zdroj: Vlastní.

U otázky číslo osm odpovědělo 156 respondentů, že semináře poskytuje Hasičský záchranný sbor ČR procentuální zastoupení je 52 %. Policii ČR označilo 122 respondentů 40,7 % a 18 respondentů 6 % označilo Záchranou zdravotnickou službu a 4 pedagogové 1,3 %, označila možnost jiné. U možnosti jiné, pedagogové uvedli, že semináře poskytují tyto výše zmíněné složky v kombinaci. Další odpovědí bylo, že k těmto složkám se řadí ještě městská policie.

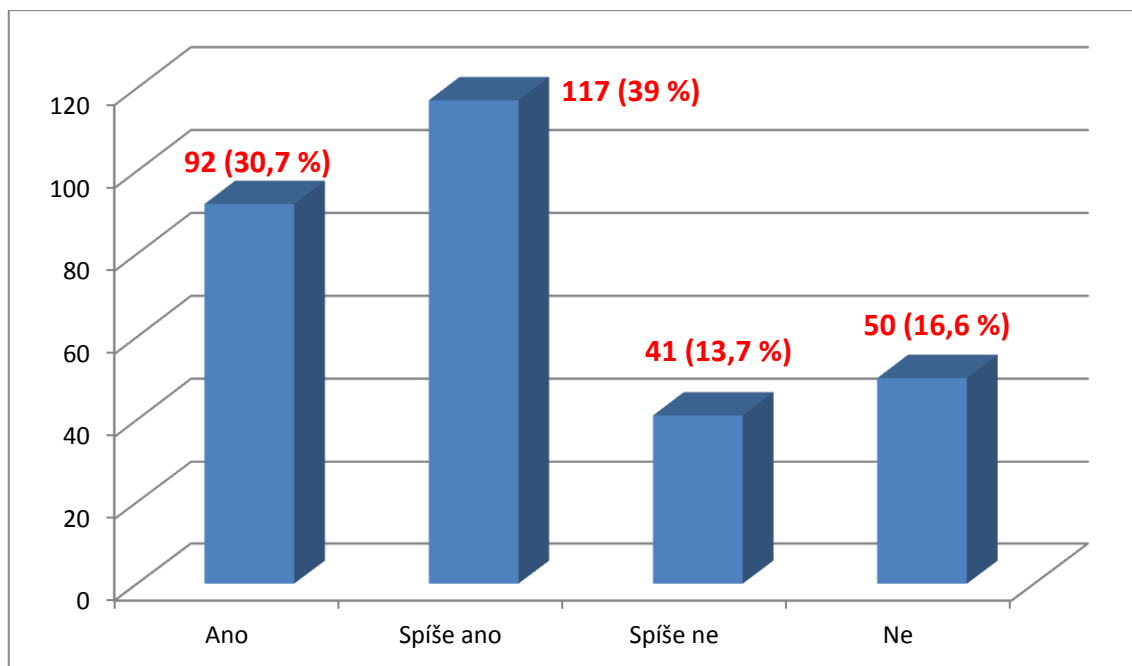

Obrázek 12: Výsledky statistického šetření. Otázka číslo devět: Využíváte nabídky externích lektorů? (Pokud ano, k jakému tématu a z jaké organizace?)

Zdroj: Vlastní.

Odpověď „Ano“ zvolilo 264 pedagogů 88 %, jako nejčastější organizace k tomu uvedli: Projektové dny HZS ČR a ZZS, Semináře první pomoci poskytované ZZS, Ochrana zdraví, chování v ohrožení, prevence kriminality, bezpečné chování na ulici nebo silnici, nebezpečné hry, všechny tyto témata poskytuje PČR, Témata poskytovaná Asociací záchranného kruhu, Témata osobního bezpečí a kyberšikany rovněž poskytované PČR.

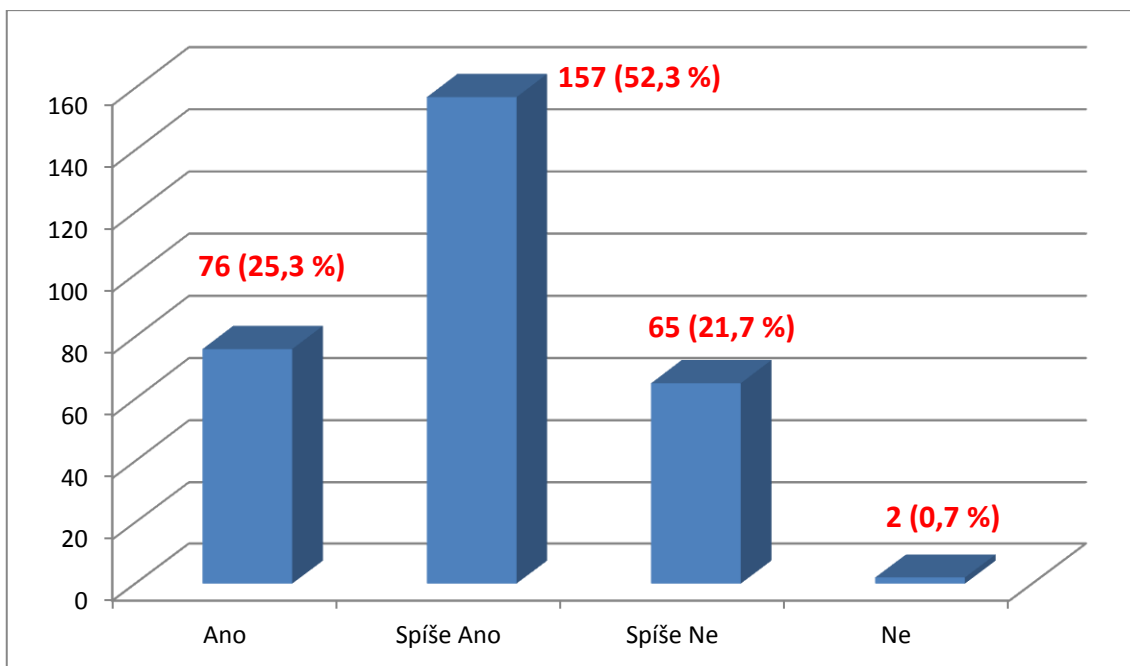
Odpověď „Ne“ zvolilo 36 pedagogů 12 % a k této odpovědi byl uveden pouze jeden doplňující argument a to ten, že si na škole sami zpracují témata spojená s ochranou obyvatelstva za běžných rizik a mimořádných událostí a k tomu si pozvou lektora od Hasičského záchranného sboru ČR a lektorku první pomoci.

Obrázek 13: Výsledky statistického šetření. Otázka číslo deset: Řešíte ve výuce působení žáků v občanských spolcích a zmiňujete jejich význam pro společnost?

Zdroj: Vlastní.

U otázky číslo deset odpovědělo 92 dotázaných pedagogů 30,7 % odpověď „Ano“, 117 pedagogů 39 % odpovědělo „Spíše ano“, 41 pedagogů 13,7 % odpovědělo že „Ne“ a 50 dotázaných pedagogů 16,6 % odpovědělo že „Ne“. Otázka nám, ale ukázala, že nadpoloviční většina pedagogů přikládá důraz na působení žáků v různých občanských spolcích a přikládá tomu důležitost. Je velmi podstatné působení žáků v některých občanských spolcích. Přispívá to, k jejich objektivnímu pohledu na svět a společnost jako takovou.

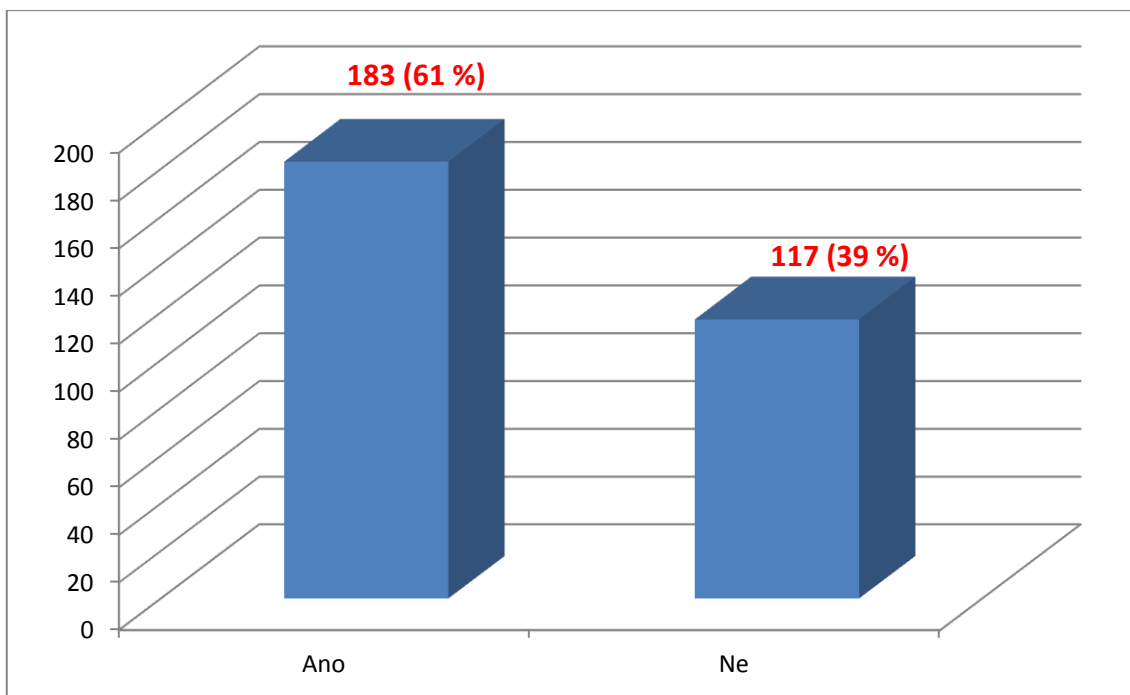
Obrázek 14: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo jedenáct: Je rozsah výuky témat souvisejících s ochranou obyvatelstva z Vašeho pohledu dostatečný?

Zdroj: Vlastní.

Otázka číslo jedenáct se dotazovala na rozsah výuky, a jestli je v souvislosti s vyučoványými tématy související s ochranou obyvatelstva dostatečný. Odpověď „Ano“ označilo 76 pedagogů 25,3 %, odpověď „Spíše Ano“ označilo 157 pedagogů 52,3 %, odpověď „Spíše Ne“ označilo 65 pedagogů 21,7 % a odpověď „Ne“ označili dva pedagogové.

Otázka číslo dvanáct: Jaká témata by měla podle Vás doplněna do výuky?

Tato otázka byla otevřená a pedagogové navrhovali nějaké své nápady a návrhy na začlenění témat do výuky. Mnoho pedagogů nám nevyplnilo nebo napsalo, že nemají nápady a neví, ale pár témat se nám objevilo. Konkrétně to byly témata jako vlastenectví a kladení většího důrazu na vlastenectví, více praktického nácviku v oblasti první pomoci, což i my si myslíme, že první pomoc by měla být více vyučovaná. Nebo témata z oblasti nečekaných živelních situací. Objevily se i témata z oblasti kriminality a prevence a kyberšikany.

Obrázek 15: Výsledky statistického šetření. Otázka číslo třináct: Absolvovali jste vzdělání v tématech ochrany obyvatelstva v rámci řádného studia na Pedagogické fakultě nebo v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

Zdroj: Vlastní.

Otázka číslo třináct se dotazovala pedagogů, zda již absolvovali vzdělání v tématech spojené s ochranou obyvatelstva na Pedagogických fakultách nebo v rámci dalšího vzdělávání pedagogů. Odpověď „Ano“ označilo 183 pedagogů 61 % a odpověď „Ne“ označilo 117 pedagogů 39 %. Nadpoloviční většina vzdělání pedagogů absolvovala.

Otázka číslo čtrnáct: Uveďte další náměty a poznámky k doplnění tématu ochrany obyvatelstva?

Otázka číslo čtrnáct byla poslední položená otázka a byla otevřená. Většinou zde pedagogové nevyplnili nebo odpověděli, že neví. Jedinými odpovědi byly tyto: „více kázně“, „více praxe a zodpovědnosti při nácvicích“, „nutnost automatizace činností“ jako příklad byla uvedena evakuace.

8.1 Statistické šetření druhá část

Strukturování dotazníku do oblastí:

Oblast 1 (participace složek IZS): otázka 8 + doplňující otázky 8 a 9

Oblast 2 (odpovědi: „ano“, „ne“, „případně nevím“): otázky 2, 3, 7, 13

Oblast 3 (odpovědi: „ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „ne“): otázky 10, 11

Oblast 4 (vazba na vzdělávací programy): otázky 4, 5, 12 (7 témat + předměty v nichž jsou témata aplikována)

Dotazník byl konstruován dvěma směry – na základě typu odpovědi

(dvě oblasti – Oblast 2 a Oblast 3) a na základě obsahu (Oblast 1 a oblast 4). Jedna otázka jen informativně zkoumala věk pedagoga – respondenta.

8.1.1 Statistické zpracování oblasti 1: otázka 8 + doplňující otázky 6 a 9

Participace složek integrovaného záchranného systému, které podle pedagogů nabízí výukové semináře. Nejvíce byla označena odpověď HZS ČR. Tuto odpověď vybralo 52 % pedagogů. Druhou nejčastější odpovědí byla vybrána PČR. Tuto odpověď označilo 40,7 % dotázaných pedagogů. Třetí odpovědí byla ZZS, kterou označilo 18,6 %. Poslední odpověď „Jiné“ byla doplněna odpověď tím, že složky spolupracují v kombinaci a doplněna byla i městská policie. Nejpočetnější tedy byl HZS ČR, na druhém místě skončila PČR a na třetí ZZS.

U otázky číslo šest, která se dotazovala, zda probíhají na školách, kde pedagogové vyučují výukové semináře nebo přednášky na téma ochrany obyvatelstva. Jako příklad jsme uvedli projektové dny s integrovaným záchranným systémem tedy s HZS, Policií ČR nebo se Záchrannou zdravotnickou službou). Zde 93,7 % dotazovaných pedagogů odpověděla, že „Ano“ a 6,3 % pedagogů odpověděla, že „Ne“. Takže na většině škol přednášky a semináře fungují a využívají tak nabídky od složek IZS.

U otázky číslo devět byla otevřená, která se dotazovala, zda využívají externích lektorů od složek IZS. Odpověď „Ano“ označilo 88 % pedagogů a mezi nejčastější organizace uvedli Projektové dny s HZS ČR a ZZS. Dále témata spojené s kriminalitou a bezpečností, které poskytuje PČR ČR a další témata poskytovaná například Asociací záchranného kruhu. Odpověď „Ne“ označilo 12 % pedagogů.

8.2 Statistické šetření oblasti 2: otázky: 2, 3, 7, 13 (typ odpovědi „ano“, „ne“, případně „nevím“).

Typ odpovědi „ano“ – charakterizuje pozitivní participaci pedagoga.

Typ odpovědi „ne“ – charakterizuje negativní participaci pedagoga.

Typ odpovědi „nevím“ – charakterizuje nulovou participaci pedagoga.

Aritmetický průměr „ano“:

$$\frac{\text{ano 2} + \text{ano 3} + \text{ano 7} + \text{ano 13}}{4} = \frac{97,3\% + 96,7\% + 85,7\% + 61\%}{4} = 85 \%$$

Aritmetický průměr „ne“:

$$\frac{\text{ne 2} + \text{ne 3} + \text{ne 7} + \text{ne 13}}{4} = \frac{1\% + 0,7\% + 14,3\% + 39\%}{4} = 13 \%$$

Aritmetický průměr „nevím“:

$$\frac{\text{nevím 2} + \text{nevím 3}}{4} = \frac{1,7\% + 2,7\%}{4} = 1 \%$$

Statistické šetření v oblasti dvě, charakterizovalo přístup participace pedagoga. Odpověď „ano“ označilo při zaokrouhlení 85 % pedagogů, což ukázalo, že pozitivní participace je na vysoké úrovni a pedagogové se tak podílejí velmi pozitivně při výuce. Odpověď „ne“ označilo při zaokrouhlení 14 % pedagogů. Negativní podílení při výuce je tedy relativně nízká. Nulová participace je pouze něco kolem jednoho procenta.

8.3 Statistické šetření oblasti 3: otázky 10, 11 (typ odpovědi „ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „ne“)

Aritmetické průměry pro odpovědi „ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „ne“

Odpověď „ano“ – značí velkou angažovanost pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva: $= \frac{30,7\%+25,3\%}{2} = 28 \%$

Odpověď „spíše ano“ – značí průměrnou angažovanost pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva: $= \frac{39\%+52,3\%}{2} = 46 \%$

Odpověď „spíše ne“ – značí spíše nezájem pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva: $= \frac{13,7\%+21,7\%}{2} = 18 \%$

Odpověď „ne“ – značí nezájem pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva: $= \frac{16,7\%+0,7\%}{2} = 8 \%$

Statistické šetření v oblasti tři, charakterizovalo angažovanost pedagoga. Nejvíce označovanou odpovědí bylo „spíše ano“, což značí průměrnou angažovanost pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva. Procentuálně to bylo 46 %. Druhou nejvíce označovanou odpovědí byla odpověď „ano“, což značí velkou angažovanost pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva. Procentuálně to bylo 28 %. Třetí odpovědí v pořadí byla odpověď „spíše ne“, což značí spíše nezájem pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva. Procentuálně to bylo 18%. Poslední odpovědí bylo „ne“, které značí nezájem pedagoga v oblasti ochrany obyvatelstva. Procentuálně to bylo 8 %. Je potřeba zdůraznit, že angažovanost pedagogů se ukázala jako velmi vysoká odpověď „ano“ a „spíše ano“ byla velmi často označována a v celkovém součtu je to 74 % což značí vysokou angažovanost pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva.

8.4 Statistické šetření v oblasti 4: otázky 4, 5, 12

Uvedení seznamu jednotlivých témat a jejich ordinální seřazení podle četnosti výskytu.

Téma s nejčastější četností výskytu je *První pomoc* 24 %, druhým tématem v pořadí je *Požární ochrana* 21,7 %, třetím tématem v pořadí je *Ochrana obyvatelstva* 19,3 %, čtvrtým v pořadí je *Prevence kriminality* 14,7 %, pátým tématem v pořadí je *Chemie – únik chemické látky* 8 %, šestým v pořadí je *Fyzika – výuka radioaktivity* 7,3 %, sedmým v pořadí je *Příprava občanů k obraně státu* 5 %. (Dalšími doplněnými tématy v otázce dvanáct byly například vlastenectví nebo kyberšikana.)

Tato témata jsou podle nejčastější četnosti realizována v předmětech *Výchova k občanství* 25,3 %, druhým předmětem v pořadí je *Výchova ke zdraví* 21,7 %, třetím v pořadí je *Člověk a svět práce* 20,7 %. *Jiné předměty zvolilo* 32,3 % dotázaných pedagogů a uvedli předměty jako Přírodopis, Občanská výchova, Fyzika, Chemie, Zeměpis nebo Tělesná výchova.

Je tedy konstatováno, že největší důraz ve vzdělávacích programech je kladen na výuku témat *První pomoci*, *Požární ochrany*, *Ochrany obyvatelstva*, *Prevence kriminality* a nejčastěji jsou tato témata vyučována v předmětech *Výchova k občanství*, *Výchova ke zdraví* a v předmětu *Člověk a svět práce*.

9 DISKUZE

Je potřeba na samý začátek diskuze zmínit, že výsledky mého statistického šetření proběhly velmi dobře a odpovědi a celkové výsledky dopadly velmi zajímavě. Do výzkumu byli zahrnuti pedagogové ze základních a středních škol. Dotazníky byly rozdány v Plzeňském kraji. Dotazník vyplnilo 300 respondentů. Po analýze výsledků jsem zjistil úroveň realizace výuky „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na základních a středních školách.

U otázek angažovanosti a participace pedagogů byla zjištěna vysoká míra informovaností pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva. Z výzkumu vyplývá, že většina pedagogů je obeznámena s tématy „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ a drtivá většina pedagogů tato témata vyučuje ve svých předmětech. Realizace výuky na základních a středních školách v Plzeňském kraji je na velmi vysoké úrovni. Byla potvrzena i naše hypotéza, která zněla, že realizace výuky „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ se standardně pohybuje na vysoké úrovni.

Dotazníkové šetření obsahovalo čtrnáct otázek. Z toho jedenáct otázek bylo uzavřených, a tři otázky byly otevřené, v nichž každý pedagog mohl dopsat své připomínky nebo nápady, jak zlepšit formu výuky témat. Dotazník byl dále zkonstruován dvěma směry. Na základě typu odpovědi, kde jsou dvě oblasti, oblast dvě a oblast tři, a na základě obsahu, kde jsou také dvě oblasti, oblast jedna a oblast čtyři. U otázky číslo jedna jsme se tázali pouze pro naši informovanost na věk dotázaných pedagogů.

U otázky číslo dvě jsem se ptal pedagogů, zda ví o tom, že školní vzdělávací plány v rámci předmětů přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, občanská nauka obsahují i témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Zde drtivá většina pedagogů mi potvrdila, že o tématech má povědomí celých 97,3 % pedagogů, kteří vyučují na základních a středních školách. Otázku číslo tři jsem zaměřil na to, zda ve výuce pedagogů probíhá vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, i zde mi drtivá většina pedagogů potvrdila, že témata vyučuje. Bylo to celých 96,7 % pedagogů. Což mi potvrdilo vysokou realizaci výuky témat na základních a středních školách.

U otázky číslo čtyři jsem se tázal, v jakém předmětu pedagogové realizují témata z oblasti ochrany obyvatelstva. Zvolil jsem tři hlavní předměty, ve kterých jsme předpokládali výuku témat. Výchovu k občanství, kterou označilo 25,3 % pedagogů, Výchovu ke zdraví, kterou označilo 21,7 % pedagogů, Člověk a svět práce, kterou označilo 20,7% pedagogů, ostatní označili, že výuku realizují v jiných předmětech, a to 32,3%. U otázky číslo pět jsem se tázal přímo, jaké témata jednotlivý pedagog vyučuje. Nejčastějším tématem je první pomoc „24 %“, druhým tématem je požární ochrana „21,7 %“, třetím ochrana obyvatelstva „19,3 %“, na čtvrtém místě skončila prevence kriminality se 14,7%. Dále to bylo téma z chemie – únik chemické látky s 8 %, z fyziky téma radioaktivita se 7,3 % a téma příprava občanů k obraně státu s 5 %. Myslím si, že je nezbytné tato témata dále rozvíjet, aby žáci nebo studenti měli co nejvíce informací a zkušeností. U otázky číslo šest jsem se dotazoval, zda na jednotlivých školách probíhají výukové semináře nebo přednášky na téma ochrany obyvatelstva, kterými jsou například projektové dny s IZS. I zde drtivá převaha pedagogů 93,7 % odpověděla, že semináře nebo přednášky probíhají. Otázku číslo sedm jsem informativně směřoval na to, jestli probíhají pravidelná preventivní cvičení evakuace. Zde mě výsledky překvapily, protože zde byla odpověď „Ano“ označena pouze 85,7 % pedagogů a i část pedagogů 14,3 % odpověděla, že neprobíhá. Myslím si, že odpověď „Ano“ by měla být vyšší, protože správně provedená evakuace je důležitou součástí praktického nácviku bezpečného opuštění školy.

V druhé polovině dotazníkového šetření konkrétně u otázky osm jsem se ptal, zda pedagogové vědí, které složky nabízí výukové semináře na témata ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí. Zde se mi potvrdilo, že pedagogové nejčastěji uvedli HZS ČR, a to v 52 %, druhou nejčastěji označenou složkou byla Policie ČR 42 % a třetí složkou ZZS 18,6 %. Jedno procento pedagogů označilo jiné a okomentovali to tím, že tyto tři složky pořádají semináře v kombinaci, s čímž souhlasíme. U otázky devět jsem se ptal, zda školy využívají nabídky externích lektorů. Drtivá většina pedagogů 88 % odpověděla, že využívají a 12 %, že nevyužívají, ale je nutně říci, že pedagogové doplnili, že témata zvolí sami a bez externích lektorů pořádají projektové dny. To mi sděluje, že realizace výuky témat je na velmi vysoké úrovni, a potvrzuje mi to tak mojí hypotézu.

Otázka deset řešila, zda pedagogové kladou důraz na to, jestli žáci nebo studenti působí v občanských spolcích, a zda kladou důraz na důležité postavení těchto spolků ve společnosti. Otázka dopadla velmi zajímavě, protože odpovědi „ano“ a „spíše ano“ označilo dohromady 70 % pedagogů. Myslíme si, že je to vysoké číslo a je potřebné klást důraz na působení v občanských spolcích. Aktivní zapojení např. v JSDHO zlepšuje připravenost žáků nebo studentů na vznik mimořádné události.

Otázky jedenáct a dvanáct souvisejí s rozsahem výuky. U otázky jedenáct, jsem se dotazoval, zda je rozsah výuky podle pohledu pedagogů dostatečný. Většina pedagogů 78 % zvolila odpovědi „ano“ a „spíše „ano“. Zbytek pedagogů poté doplňoval do volné otázky dvanáct, která témata by do výuky doplnil. Nejvíce byla doplňována témata z první pomoci, na kterou by měla být upřena větší pozornost. Tělocvikáři například uvedli, že nacvičují přenos nebo transport raněného. Je třeba se více soustředit na výuku témat v oblasti kriminality, kyberšikany a klást větší důraz na vlastenectví, neboť si myslím, že je potřebné zdůrazňovat, že svoboda a hodnoty ve společnosti nejsou zadarmo!

U otázky třináct jsem se ptal, zda pedagogové absolvovali výuku témat v ochrany obyvatelstva již během řádného studia na pedagogické fakultě, nebo v rámci dalšího vzdělávání, kde 61 % pedagogů uvedlo, že absolvovali. I to pomáhá k udržení vysoké úrovně vzdělávání výuky témat, což opět to potvrzuje moji hypotézu, že realizace je standardně na vysoké úrovni. V otevřené otázce číslo čtrnáct jsem se ptal na další náměty pedagogů. Uvedli nejvíce kázeň při praktickém nácviku, automatizaci činností, zodpovědnost žáků a studentů při výuce. Bez těchto vlastností výuku témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vysoké úrovni neudrží.

Následně jsem moje dotazníkové šetření, strukturoval do čtyř oblastí a zkonstruoval jsem ho dvěma směry, a to na základě typu odpovědi kam spadá oblast dvě a tři, a na základě obsahu kam spadá oblast jedna a čtyři. U oblasti číslo jedna jsem se zaměřil na participaci složek IZS. Nejvíce uvedenou složkou, která nabízí výukové semináře, byl HZS ČR, který zvolilo 52 % pedagogů. Druhou složkou byla Policie ČR 40,7 % pedagogů a třetí složkou byla ZZS označilo 18,6 % pedagogů. Zbylá odpovědi souvisely především s tím, že tyto tři složky spolupracují ve spolupráci.

Pedagogové v 93,7 % odpověděli, že na jejich školách probíhají výukové semináře nebo projektové dny s IZS a v 88 % uvedli, že využívají nabídky externích lektorů od složek IZS. Myslím si, že tohle je vynikající zjištění a ve velké míře to prospívá výuce témat a žáci, studenti se ve výuce ještě více zdokonalují.

U statistické oblasti dvě je nutné zdůraznit, že pozitivní přístup participace pedagogů je 85 % a pedagogové se tak velmi pozitivně podílejí při výuce, co opět přispívá ke zdokonalování žáků, studentů. Stejně tak u oblasti tři mně vyšla i angažovanost pedagogů 74%. Angažovanost dle mého názoru také ve velké míře přispívá ke kvalitě výuky témat v oblasti OO.

Poslední statistická oblast čtyři, zkoumala vazbu na vzdělávací programy. Témata s největší vazbou jsou První pomoc, která je nezbytnou součástí každodenního života, Požární ochrana, která je také velmi důležitá, protože do kontaktu s ohněm, požárem nebo zábavnou pyrotechnikou můžeme kdykoliv přijít do kontaktu. Téma ochrany obyvatelstva, které je nezbytné při vzniku mimořádné události nebo téma prevence kriminality, aby žáci a studenti věděli, jaké postihy mohou hrozit, pokud spáchám nějaký protiprávní čin. S projevy kriminality, se můžou žáci nebo studenti setkat každý den například na ulici.

ZÁVĚR

Závěrem je potřeba připomenout, že téma „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ a výuka témat spojených s touto problematikou, je důležitou složkou vzdělávání na základních a středních školách. Žáci a studenti si potřebují zkvalitňovat a osvěžovat vědomosti a dovednosti o tématech, která souvisí s oblastí ochrany obyvatelstva. Pokud klademe důraz na výuku témat, která souvisí s oblastí ochrany obyvatelstva, máme zjištěno, že získané vědomosti a dovednosti žáci a studenti uplatní při rizicích v běžném životě nebo při vzniku mimořádných událostí. Příkladem může být poskytnutí první pomoci nebo pomoc při likvidaci nežádoucích účincích katastrofy.

Cílem mé práce bylo zkoumání realizace výuky na vybraných základních a středních školách v Plzeňském kraji a v hypotéze jsem předpokládal, že realizace výuky témat jsou standardně na vysoké úrovni. Tato moje hypotéza se mi během dotazníkového šetření několikrát naplnila. Většina pedagogů věděla, že vzdělávací plány v rámci vybraných předmětů obsahují tato témata a u většiny z nich uvedla, že témata v oblasti ochrany obyvatelstva ve výuce jsou uplatňována. Většina pedagogů uvedla, že na školách probíhají výukové semináře a přednášky IZS a školy navštěvují externí lektori integrovaných záchranných složek. Všechny tyto zmíněné aspekty mi potvrdily, že výuka na vybraných základních a středních školách je na velmi vysokém standardu.

V dotazníkovém šetření a v následném zpracování mě příjemně překvapilo, že pedagogové mají pozitivní participaci a vysokou angažovanost ve výuce témat v oblasti ochrany obyvatelstva a kladou důraz na výuku témat „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ v širokém spektru vyučovaných předmětů. Nadpoloviční většina dotázaných pedagogů již absolvovala výuku v tématech ochrany obyvatelstva při studiu na pedagogické fakultě nebo během dalšího celoživotního vzdělávání. Pedagogové se také zúčastňují seminářů, které pro ně pořádá HZS ČR. Je důležité udržet standard vzdělávání ve školách na již zmíněné úrovni a klást důraz na vzdělávání pedagogů v problematice ochrany obyvatelstva. Do budoucna předpokládám, že se úroveň výuky v této oblasti bude zvyšovat díky začlenění předmětu branná výchova do vzdělávacího základních a středních systému škol.

SEZNAM ZDROJŮ

1. 112SOS. © 2017. *Europees Noodnummer. 112SOS*. [Online]. [Citace: 15. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.sos112.be/>.
2. AMK, ČR. © 2018. Dětské dopravní hřiště. *Automoto klub Malý Jordán v AČR Tábor*. [Online]. [Citace: 19. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.malyjordan.cz/ddh/index.php>.
3. ARH, ocrtech. © 2013. *Recognition of hazardous goods*. [Online]. [Citace: 24. Duben 2018.] Dostupné z: http://www.ocrtech.com/dgr_recognition.html.
4. Asociace záchranný kruh, z.s. © 2018. *zachranný kruh*. [Online]. [Citace: 20. Leden 2018.] Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/kontakty/kontakty.html>.
5. BERNATOVÁ, E., 2016. *Děti v dopravě První pomoc*. Praha : Český červený kříž, 35 s. ISBN: 978-80-87729-14-4.
6. BESIP. © 2018. Dopravní výchova dětí. *BESIP*. [Online]. [Citace: 22. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti>.
7. Bezpečné, cesty. © 2018. Dopravní výchova ve školách. *Bezpečné cesty*. [Online]. [Citace: 23. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/dopravni-vychova-ve-skolach>.
8. BLAŽKOVÁ, K. et al., 2015. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. 323 s. 978-80-86466-62-0.
9. Codelat. © 2012. ochranaobyvatel. *Co dělat v krizových situacích*. [Online] Centrum pro bezpečný stát o.s., 2012. [Citace: 5. Březen 2018.] Dostupné z: <https://www.ochranaobyvatel.cz/codelat-cz/>.
10. ČČK. © 2018. Naše činnost. *Český červený kříž*. [Online]. [Citace: 8. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.cervenyriz.eu/cz/cinnost.aspx>.
11. ČECH, V., 2004 Ochrana člověka na školách. *Požáry.cz*. [Online] 14. Říjen 2004. [Citace: 9. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/2859-ochrana-cloveka-na-skolach/>.

12. DANIELOVSKÁ, V., 2003. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Praha : Fortuna, 2003. 31 s. ISBN: 80-7168-864-9.
13. DILLEY, M., *Natural disaster hotspots: a global risk analysis*. Washington, D. C. World Bank, 2005. Disaster risk management series, no. 5.
14. Euroatom. © 2018. Horizon 2020. *European Commission*. [Online]. [Citace: 18. Únor 2018.] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/euratom>.
15. GERHÁT, I. et al., 2014. *Příprava občanů k obraně státu - příručka pro učitele základních škol*. Praha : Ministerstvo obrany - VHÚ Praha. 60 s. ISBN 978-80-7278-645-9.
16. Gymnázium, Polička. © 2015. Charakteristika předmětu Tělesná výchova. *Gymnázium Polička*. [Online]. [Citace: 2. Květen 2018.] Dostupné z: <http://www.gympolicka.cz/charakteristika/T%C4%9Blesn%C3%A1%20v%C3%BDchova/19/0/page>.
17. GZW, Rakovník. © 2018. Dějepis - charakteristika předmětu. *Gymnázium Zikmunda Wintra Rakovník*. [Online]. [Citace: 2. Květen 2018.] Dostupné z: <http://gzw.cz/clanky/1377071494>.
18. HASÍK CZ © 2018. *PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST V OBLASTI PO A OOB*. [Online] Citadela Bruntál, z.s. , [Citace: 20. Leden 2018.] Dostupné z: <http://hasik.cz/kontakt.html>.
19. HZSJmK, 2017. *Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí*. Brno : Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje, 168 s
20. HZS, ČR. © 2018. Plzeňský kraj. *Hasičský záchranný sbor Plzeňského kraje*. [Online] Duben 2018. [Citace: 24. Duben 2018.] Dostupné z: www.hzscr.cz.
21. IAEA. © 2018. Nuclear Safety & Security. *International Atomic Energy Agency*. [Online]. [Citace: 30. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.ns.iaea.org/coordination/gnssn.asp?s=110&l=126>.
22. ICRC. © 2018. WHAT WE DO. *INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS*. [Online]. [Citace: 7. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.icrc.org/en>.

23. ICRP. About ICRP © 2018. *International Commission on Radiological Protection*. [Online]. [Citace: 18. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.icrp.org/index.asp>.
24. ICRU. About ICRU © 2018. *International Commission on Radiation Units & Measurements*. [Online]. [Citace: 9. Duben 2018.] Dostupné z: <https://icru.org/>.
25. Jihočeský kraj. Červený kříž vystavuje v nemocnici. *Jihočeský kraj*. [Online] 10. Únor 2014. [Citace: 7. Březen 2018.] Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1&par\[lang\]=C&par\[akt\]=4397](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1&par[lang]=C&par[akt]=4397).
26. Kolektiv, autorů. 2014. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha : MV - generální ředitelství hasičského záchranného sboru ČR. 75 s. 978-80-86466-50-7.
27. Komora, záchranářů. © 2018. Společná tisková zpráva mluvčích záchranných služeb. *Komora záchranářů*. [Online] 11. Červen 2016. [Citace: 6. Březen 2018.] <https://www.komorazachranaru.cz/aktualita/spolecna-tiskova-zprava-mluvcich-zachrannych-sluzeb-volani-na-linku-155>.
28. KRIZPORT © 2018. *Portál krizového řízení JmK*. [Online]. [Citace: 15. Únor 2018.] Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/dokumenty/vyhlasovani-krizovych-stavu>
29. LANG, V., 2018. *tema.novinky.cz. Novinky. cz*. [Online] Borgis, a.s., © 2018. [Citace: 15. Březen 2018.] Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/radioaktivni-zareni>.
30. LINHART, P., 2005. *Některé otázky ochrany společnosti*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 95 s. ISBN: 80-86640-43-4.
31. MARTÍNEK, B. et al., 2003. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. 119 s. ISBN: 80-86640-08-6.
32. Ministerstvo, obrany. © 2014. Příprava občanů k obraně státu. *POKOS*. [Online]. [Citace: 8. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/co-je-pokos>.
33. Ministerstvo, vnitra. © 2018. *Prevence Kriminality* [Online]. [Citace: 3. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>.

34. MŠMT. Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů Č. j. 12 050/03-22. *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY*. [Online] 4. Březen 2003. [Citace: 23. Duben 2018.] Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. Dostupné z:
<https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=77072&view=12798>.
35. Novinky.cz © 2017. Věda a školy . *Novinky.cz*. [Online] 13. Červenec 2017. [Citace: 8. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/443431-branna-vychova-ma-sva-uskali.html>.
36. NÚV. © 2018. Rámcově vzdělávací programy. *Národní vzdělávací ústav*. [Online] . [Citace: 12. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.
37. OČMU. © 2017. Ochrana člověka za mimořádných událostí. *HZS ČR*. [Online] Centrum pro bezpečný stát z.s., 2017. [Citace: 15. Duben 2018.] Dostupné z:
<https://www.ocmu.cz/>.
38. PACINDA, Š., PIVOVARNÍK, J., 2010. *Kolektivní ochrana obyvatelstva*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. 118 s. ISBN: 978-80-86640-67-9.
39. Policie, ČR. © 2018. Policie České republiky. *Preventivní informace*. [Online]. [Citace: 9. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/rady-policie-cr-a-informace-o-prevenci-143872.aspx>.
40. RATHAUSKÝ, Z., 2009. *Co dělat... aneb Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí*. Praha : Centrum pro bezpečný stát, o. s ., 93 s. ISBN: 978-80-904066-1-2.
41. RICHTER, R., 2009. *Komunikace s obyvatelstvem při krizových situacích*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2009. 110 s. ISBN: 978-80-86640-65-5.
42. SDH Praha 1. © 2018. Historie dobrovolných hasičů. *Sbor dobrovolných hasičů Praha 1*. [Online] WordPress. [Citace: 3. Březen 2018.] Dostupné z:
<http://hasicipraha1.cz/historie-dobrovolnych-hasicu/>.

43. SDH Kostelec. © 2013. Nová tabulka vhodných a nevhodných hasicích přístrojů. *SDH Kostelec*. [Online] SH ČMS. [Citace: 6. Březen 2018.] Dostupné z: <https://www.sdhkostelec.cz/news/nova-tabulka-vhodnych-a-nevhodnych-hasicich-pristroju/>.
44. SH ČMS. © 2014. Manuál pro přípravu preventistů OO. *Vzdělávání členů SH ČMS*. [Online]. [Citace: 18. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=123&subhead=303>.
45. Střední škola hospodářská a lesnická, Frýdlant. © 2018. *Školní vzdělávací program*. [Online]. [Citace: 10. Duben 2018.] Dostupné z: http://www.sshlfrydlant.cz/soubory/10_37_56_69_680_CJ.pdf.
46. SÚJB. © 2018. Radiační ochrana. *Státní úřad pro jadernou bezpečnost*. [Online] FormaX Design, s.r.o. [Citace: 5. Březen 2018.] Dostupné z: <https://www.sujb.cz/radiacni-ochrana/oznameni-a-informace/ochranna-opatreni-pri-radiacni-mimoradne-situaci/>.
47. VarujemeVás. © 2018. Všeobecná výstraha. *VarujemeVás.cz jednotný systém varování a informování v ČR*. [Online] Rescueinfo z. s., [Citace: 2. Březen 2018.] Dostupné z: <http://varujemevas.cz/vseobecna-vystraha/>.
48. Základní škola, Brankovice. © 2018. Školní vzdělávací program. *Základní škola Brankovice*. [Online]. [Citace: 21. Březen 2018.] Dostupné z: <zsbrankovice.cz/word/svp/15zdravi.doc>.
49. Základní škola, Břeclav Na Valtické. © 2016. Školní vzdělávací program. *Základní škola Břeclav*. [Online]. [Citace: 23. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.zsvalticka.cz/>.
50. Základní škola Jana Wericha, Praha 6. © 2018 Začlenění průřezového tématu Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. *Základní škola Jana Wericha*. [Online]. [Citace: 8. Květen 2018.] Dostupné z: <http://www.zs-jana-wericha.cz/res/archive/152/016282.pdf?seek=1450045250>.

51. Základní škola, Kasejovice. © 2016. Školní vzdělávací program. *Základní škola Kasejovice*. [Online] 1. Zář 2016. [Citace: 22. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.zskasejovice.cz/cs/skolni-vzdelavaci-program/R16-A0/>
52. Základní škola, Lovosice. © 2018 Školní vzdělávací program. *Základní škola Lovosice*. [Online]. [Citace: 19. Duben 2018.] Dostupné z: <http://www.1zslovice.cz/files/documents/1/52/OCZMU.pdf>.
53. Základní škola náměstí svobody 3, Šternberk. © 2008. Školní vzdělávací program. *Základní škola náměstí svobody 3 ve Šternberku*. [Online]. [Citace: 28. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.zsns-stbk.cz/o-skole/svp/>.
54. Základní škola Praha 8, Glowackého 6. © 2018. Školní vzdělávací program. *Základní škola Glowackého s rozšířenou výukou informatiky*. [Online]. [Citace: 26. Březen 2018.] Dostupné z: <https://www.glowackeho.cz/skola-hlavni/skolni-vzdelavaci-program/>.
55. Základní škola, Roveň. © 2017. Projektový den - Příprava občanů k obraně státu. *ZŠ Masarykova Dolní Roveň*. [Online] Webnode, 7. Ř 2017. [Citace: 6. Duben 2018.] Dostupné z: <https://www.zsroven.cz/news/pokos-priprava-obcanu-k-obrane-statu/>.
56. Zákon č. 239/2000 Sb. ze dne 28. června 2000, o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: Sběrka zákonů 1. 9. 2001, roč. 2001
57. ZÁŠKODNÝ, P. et al., 2011 *Základy statistiky (s aplikací na zdravotnictví)*. Praha : Curriculum, 2011. ISBN: 978-80-904948-2-4.
58. ZZSHMP. © 2018. Zdravotnická záchranná služba hl.m. Prahy. *kurz první pomoci pro veřejnost*. [Online]. [Citace: 21. Březen 2018.] Dostupné z: <https://www.zzshmp.cz/kurz-prvni-pomoci-pro-verejnost/>.
59. ZZSJCK. © 2011. Zdravotnická záchranná služba Jihočeského kraje. *první pomoc pro školy*. [Online]. [Citace: 10. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.zzsjck.cz/pro-verejnost/prvni-pomoc-pro-skoly/>.
60. ZZSPK. © 2018. Zdravotnická záchranná služba Plzeňského kraje. *Vzdělávací akce pro veřejnost*. [Online]. [Citace: 23. Březen 2018.] Dostupné z: <http://www.zzspk.cz/vzdelavani/vzdelavaci-akce-pro-verejnost.html>.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A PŘÍLOH

Obrázek 1: Identifikační číslo nebezpečí Kemlerův kód.....	42
Obrázek 2: Čísla tísňového volání	48
Obrázek 3: Český Červený Kříž	54
Obrázek 4: Výsledky dotazníkové šetření. – Otázka na věk pedagoga.....	68
Obrázek 5: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo dvě: Víte o tom, že školní vzdělávací plány v rámci předmětů přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, občanská nauka obsahují i témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?...	69
Obrázek 6: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo tři: Probíhá ve Vaši výuce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva?.....	70
Obrázek 7: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo čtyři: V jakém předmětu realizujete témata z oblasti ochrany obyvatelstva?.....	71
Obrázek 8: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo pět: Jaká témata vyučujete? (Pokud vyučujete více oblastí, označte více možností.)	72
Obrázek 9: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo šest: Probíhají na Vaši škole, výukové semináře nebo přednášky na téma ochrana obyvatelstva? (Např. projektové dny s IZS – Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Záchraná zdravotnická služba)	73
Obrázek 10: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo sedm: Probíhají na Vaši škole pravidelná cvičení evakuace?	74
Obrázek 11: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo osm: Kdo podle Vás výukové semináře na témata ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí nabízí? ...	75
Obrázek 12: Výsledky statistického šetření. Otázka číslo devět: Využíváte nabídky externích lektorů? (Pokud ano, k jakému tématu a z jaké organizace?).....	76
Obrázek 13: Výsledky statistického šetření. Otázka číslo deset: Řešíte ve výuce působení žáků v občanských spolecích a zmiňujete jejich význam pro společnost?	77
Obrázek 14: Výsledky dotazníkového šetření. Otázka číslo jedenáct: Je rozsah výuky témat souvisejících s ochranou obyvatelstva z Vašeho pohledu dostatečný?	78
Obrázek 15: Výsledky statistického šetření. Otázka číslo třináct: Absolvovali jste vzdělání v tématech ochrany obyvatelstva v rámci řádného studia na Pedagogické fakultě nebo v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?.....	79
Tabulka 1: Vhodné hasicí přístroje na různé hořlavé látky, materiály	44
Příloha A: Dotazník	96

PŘÍLOHY

Příloha A: Dotazník

Výuka témat „Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ vyučované na základních a středních školách.

Vážené dámy a pánové,

jmenuji se Berkovec Jiří a jsem studentem druhého ročníku studijního oboru Civilní nouzová připravenost na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. Dovoluji si vás požádat o vyplnění dotazníku, který bude mapovat informovanost pedagogů na základních a středních školách o výuce témat ochrany člověka. Získaná data budou použita ke zpracování diplomové práce.

Poznámka: U každé otázky je pouze jedna správná varianta kromě otázky čtyři kde odpovědi může být více. Označte kroužkem.

Děkuji Vám za ochotu a čas strávený vyplňováním dotazníku.

1. Věk:

20 – 30

31 – 50

51 +

2. Víte o tom, že školní vzdělávací plány v rámci předmětů přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, občanská nauka obsahují i témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

3. Probíhá ve Vaši výuce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

4. V jakém předmětu realizujete témata z oblasti ochrany obyvatelstva?

- a) Výchova k občanství
- b) Výchova ke zdraví
- c) Člověk a svět práce
- d) jiné, doplňte jaké,

5. Jaké témata vyučujete? (Pokud vyučujete více oblastí, označte více možností.)

- a) Požární ochrana
- b) Ochrana obyvatelstva
- c) První pomoc
- d) Prevence kriminality
- e) Příprava obyvatelstva k obraně státu
- f) Reakce na únik chemické látky
- e) Fyzika – radioaktivita

6. Probíhají na Vaši škole, výukové semináře nebo přednášky na téma ochrana obyvatelstva? (např. projektové dny s IZS – Hasičský záchranný sbor, Policie ČR, Záchraná zdravotnická služba)

- a) Ano
- b) Ne

7. Probíhají na Vaši škole pravidelná cvičení evakuace?

- a) Ano
- b) Ne

8. Kdo podle Vás výukové semináře na témata ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí nabízí?

- a) Hasičský záchranný sbor České republiky (HASÍK CZ, Asociace záchranný kruh)
- b) Policie České republiky
- c) Záchraná zdravotnická služba
- d) jiné organizace, uveďte jaké.....

9. Využíváte nabídky externích lektorů? (Pokud ano, k jakému tématu a z jaké organizace.)

.....
.....

10. Řešíte ve výuce působení žáků v občanských spolcích a zmiňujete jejich význam pro společnost? (Český červený kříž, Sbor dobrovolných hasičů, dobrovolnictví při mimořádných událostech.)

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

11. Je rozsah výuky témat souvisejících s ochranou obyvatelstva z Vašeho pohledu dostatečný?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

12. Jaká témata by měla být podle Vás doplněna do výuky?

.....
.....
.....

13. Absolvovali jste vzdělávání v tématech ochrany obyvatelstva v rámci řádného studia na Pedagogické fakultě nebo v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

a) Ano

b) Ne

14. Uveďte další náměty a poznámky k doplnění tématu ochrany obyvatelstva.

.....

.....

.....

SEZNAM ZKRATEK

AČR – Armáda České republiky

EUROATOM – Evropské společenství pro atomovou energii

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor

HZSPk – Hasičský záchranný sbor Plzeňského kraje

HZSJmK – Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje

IZS – Integrovaný záchranný systém

IAEA – International Atomic Energy Agency

ICRU – International Commission on Radiation Units

ICRP – International Commission on Radiological Protection

JSDHO – Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce

OO – Ochrana obyvatelstva

PČR – Policie České republiky

RVP – Rámcově vzdělávací program

SÚJB – Státní úřad pro jadernou bezpečnost

ŠVP – Školní vzdělávací program

ZZSPK – Záchraná zdravotnická služba Plzeňského kraje

ZZSJČK – Záchraná zdravotnická služba Jihočeského kraje

ZZSHMP – Záchraná zdravotnická služba Hlavního města Prahy

ZZS – Záchraná zdravotnická služba